ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

№ 79 (8. 508) ◆ 1994 йил 6 июль, чоршанба ◆ Сотувда эркин нархда

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

4 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакатимизга расмий ташриф билан келган Исроил давлати ташқи ишлар вазири Шимон Пересни қабул қилди.

Ислом Каримов меҳмонга Ўзбекистон ҳукуматининг жаҳондаги барча давлатлар билан дўстона ва ўзаро манфаатли ҳамкорликка асосланган ташқи сиёсати, шунингдек, республикамизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг дастлабки самаралари тўғрисида сўзлаб берди. Исроил ташқи ишлар вазирининг Ўзбекистонга ташрифи мамлакатларимиз ўртасидаги иқтисодий, маданий, илмий-техник ҳамкорликни ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшажагига умид билдирди.

— Ўзбекистон билан Исроил ўртасида қишлоқ хўжалиги, хусусан, пахта етиштириш соҳасида қилинаётган биргаликдаги амалий тажрибалар диққатга сазовордир, — деди юртбошимиз.— Жаҳонда пахта экспорти бўйича АҚШдан кейин иккинчи ўринда турган Ўзбекистон учун пахта етиштиришда ҳосилдорликни бизга нисбатан 2—2,5 баробар оширишга эришган исроилликларнинг бу борадаги илғор технологиясини ўрганиш фойдалидир.

Шимен Перес Исроил давлати Президенти Исҳоқ Рабиннинг эзгу тилакларини етказар экан, самимий қабул ва меҳмоннавозлик учун Ўзбекистон раҳбарига миннатдорлик изҳор этди.

Суҳбат чоғида келгусида Ўзбекистон билан Исроил ўртасида соғлиқни сақлаш, сайёҳлик, енгил саноат каби соҳалар бўйича ўзаро тенг ва манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш, мутахассислар алмашлаш масалалари муҳокама қилинди. Шунингдек, халқаро муаммолар юзасидан ўзаро фикр алмашилди. Яқин Шарқда тинчликни барқарорлаштириш жараёни мазкур минтақадаги барча давлатлар ўртасида яқин қўшничилик муносабатларининг тикланишига сабаб бўлажагига ишонч билдирилди.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ў. Султонов, республика ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов қатнашди.

Учрашувда Исроил давлатининг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Израиль Мей-Оми ҳозир бўлди.

* * *

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов 5 июль куни Генри Маллер бошчилигидаги «Тайм инк» корпорацияси делегацияси аъзоларини қабул қилди.

Ислом Каримов меҳмонлар ташрифидан мамнуният изҳор этар экан, Ўзбекистон халқи, мамлакатимизнинг бой тарихи, маданияти, бетакрор мероси ҳақида хорижий мамлакатларда, жумладан, Америка Қўшма Штатларида қанча кўп билишса, шунча фойдали эканини таъкидлади.

Суҳбат чоғида меҳмонлар Ўзбекистонда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, сиёсий ва маданий соҳалардаги ўзгаришлар билан танишиш ниятида эканликларини билдирдилар.

* * *

5 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Россия Федерациясининг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Филипп Сидорскийни унинг илтимосига кўра қабул қилди.

Суҳбат чоғида икки мамлакат манфаатларига дахлдор масалалар юзасидан фикрлашиб олинди.

Элчи Ислом Каримовга Россия Федерацияси Президенти Борис Ельциннинг муаллифлик дастхати битилган янги китобини тақдим этди.

(ЎзА).

«Чевар» акционерлик ишлаб чиқариш бирлашмаси меҳнаткашлари харидоргир маҳсулотларни сифатли тайёрлаб ҳамшаҳарларимиз олқишига сазовор бўлишмоқда. Сиз суратда ана шу бирлашманинг илғор ишчиларидан Дилфуза Акбархўжаева ва Саноат Сайдалиеваларни кўриб турибсиз.

Козим Ўлмасов олган сурат.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов давлат омборларига 55 минг тонна сара дон топшириб, йиллик режани бажарган Наманган вилояти ғаллакорларини қутлаб, табрик йўллади.

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Фармони билан Юсуф Абдуллаев бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги фавқулодда ва мухтор элчиси вазифасидан озод қилинди.

● Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Исроил ташқи ишлар вазири Шимон Перес Вазирлар Маҳкамасида Бош вазир ўринбосари, ташқи иқтисодий алоқалар вазири Ўткир Султонов билан учрашди ҳамда ташқи ишлар вазирлигида қабул қилинди. Ташқи ишлар вазирлигида Ўзбекистон ва Исроил ўзаро алоқаларига доир қатор ҳужжатлар имзоланди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Россия Бош вазирининг ўринбосари Александр Шохин берган баёнотга кўра, август ойида Россия билан Беларусь пул тизимларини бирлаштириш мўлжалланмоқда.

● Арманистонга табиий газ етказиб бериш яна тўхтатилди. Бу сафар Грузия етказиб берилган газ учун ўз қарзини тўламаганлиги учун Туркманистон бу республикага газ беришни тўхтатиб қўйди. Арманистонга эса газ Грузия орқали ўтган қувурдан етказиб берилар эди.

● 3 июль куни эрталаб Боку метросида амалга оширилган портлатиш натижасида олти йўловчи ҳалок бўлди, 30 га яқин киши оғир жароҳатланди. Портлаш сабабини ўрганиш учун давлат комиссияси тузилди.

● Молдавия таркибидаги Днестрбўйи республикасида фавқулодда ҳолат шу йил 31 августгача узайтирилди.

ХОРИЖДА

● Бугун Америка Қўшма Штатларининг Президенти Билл Клинтон Ригага келади. Бу ерда у Латвия, Литва ва Эстония Президентлари билан бошқа масалалар қатори ана шу Болтиқбўйи давлатларидан Россия қўшинларини олиб чиқиб кетиш муаммосини ҳам муҳокама этади.

● Кеча Женевада АҚШ, Россия ҳамда Европа Иттифоқи ташқи ишлар маҳкамалари раҳбарларининг учрашуви бошланди. Унда Босния ва Герцеговинада ҳудудий чегаралаш ўтказиш режасини биргаликда ишлаб чиқиш мўлжалланмоқда.

● Афғонистон Президенти Бурҳониддин Раббоний мамлакатда бундан буён қон тўкишни тўхтатиш мақсадида ҳокимиятни холис ҳукуматга беришга тайёр эканлиги тўғрисида баёнот берди.

● Кеча Фаластин Озодлик Ташкилоти раҳбари Ёсир Арофат чекланган мухторият берилган Иерихон шаҳрида Фаластин мухториятининг раҳбари сифатида қасамёд қилди.

● Хитойда ер атрофи орбитасига сунъий йўлдош чиқарилди. У космосда ярим ой бўлиши мўлжалланган.

● Ўтган куни Ливан жанубида аҳвол яна мураккаблашди. Ислом қаршилик кўрсатиш мужоҳиддинлари бир йўла ўн йўналиш бўйлаб Исроил армияси эгаллаб турган жойларга ҳужум уюштирдилар.

● Хитойда Пекин — Шанхай йўналишида 1300 километр узунликда тезюрар поездлар қатнайдиган темир йўл қурилиши лойиҳаси ишлаб чиқилмоқда. Унда Франция, Германия ва Япония мутахассислари иштирок этмоқдалар.

● Мол-мулки 1 миллиард доллардан кўп бўлган бойлар сони ўтган йилга нисбатан 47 нафарга кўпайиб, ҳозир 358 кишини ташкил этар экан. Бу рўйхатда 8,5 миллиард доллар мол-мулки бўлган японийлик Есиаки Цуцуми биринчи ўринни эгаллаб турибди. Америка Қўшма Штатларининг ёш тадбиркори, «Майкрософт» компьютер корпорациясининг асосчиси Билл Гейтснинг бойлиги эса ундан 300 миллион доллар кам экан.

● «Оддий Мария» кўп серияли телефильми орқали машҳур мексикалик актриса Виктория Руффо мўғул режиссёри томонидан суратга олинаётган Чингизхон тўғрисидаги фильмда Чингизхоннинг 49-жазмани ролини ижро этишга рози эканлигини айтди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

САВДО ВА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИ ОБЪЕКТЛАРИНИ УЛАР ЖОЙЛАШГАН ЕР УЧАСТКАЛАРИ БИЛАН БИРГАЛИКДА ХУСУСИЙ МУЛК ҚИЛИБ СОТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1993 йил 28 декабрдаги 988-XII-сон қарорини ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» 1994 йил 21 январдаги ва «Ўзбекистон Республикасида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнини янада ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида» 1994 йил 15 мартдаги Фармонларини ижро этиш юзасидан Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини улар жойлашган ер участкалари билан биргаликда хусусий мулк қилиб сотиш тартиби тўғрисидаги вақтинчалик низом 1-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда республика шароитида амалда синаб кўрилганлигини ҳисобга олган ҳолда мазкур низомни 1994 йил 1 ноябргача тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси «Ўзистиқболстат» Давлат қўмитаси, Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда 1994 йил 1 октябргача республика шаҳарлари, шаҳарчалари ва бошқа аҳоли яшаш жойларидаги ерларни комплекс иқтисодий баҳолашни амалга оширсинлар ҳамда материалларни Вазирлар Маҳкамасига ва Давлат мулки қўмитасига тақдим этсинлар.

3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Молия вазирлиги, Давлат мулки қўмитаси, Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси билан биргаликда ер участкаларининг хусусий мулк қилиб сотилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига ўзгартиришлар киритиш тўғрисида таклифлар тайёрласин.

4. Хусусий мулк қилиб берилмайдиган ерлар рўйхати 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Бош вазирнинг ўринбосари В. А. Чжен зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 4 июль.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига 1-илова

САВДО ВА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИ ОБЪЕКТЛАРИНИ УЛАР ЖОЙЛАШГАН ЕР УЧАСТКАЛАРИ БИЛАН БИРГАЛИКДА ХУСУСИЙ МУЛК ҚИЛИБ СОТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

ВАҚТИНЧАЛИК НИЗОМ

1. Мазкур низом Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1993 йил 28 декабрдаги 988-XXII-сон қарорига ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» 1994 йил 21 январдаги ва «Ўзбекистон Республикасида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнини янада ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида» 1994 йил 15 мартдаги Фармонларига мувофиқ ишлаб чиқилган.

2. Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини улар жойлашган ер участкалари билан биргаликда жисмоний ва юридик шахсларга, шу жумладан хорижий жисмоний ва юридик шахсларга, хусусийлаштириладиган объектларни сотиб олишда улар фойдаланадиган маблағларнинг манбалари ҳақида декларация талаб қилмаган ҳолда, хусусий мулк қилиб сотиш Ўзбекистон Республикаси давлат мулки объектларини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришнинг белгиланган тартибига ва мазкур низомга мувофиқ амалга оширилади.

3. Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини улар жойлашган ер участкалари билан биргаликда хусусий мулк қилиб сотиш танлов бўйича ёки кимошди савдоларида амалга оширилади.

Сотиш Давлат мулки қўмитаси ва унинг ҳудудий бошқармалари томонидан тегишли ҳокимликлар ва фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг савдо ва хизмат кўрсатиш объектларини ва ер участкаларини хусусий мулк қилиб сотиш ҳақидаги қарорлари тақдим этилганидан кейин қонун ҳужжатлари билан белгиланган ваколатлар доирасида амалга оширилади.

4. Давлат мулки қўмитаси ёки унинг ҳудудий бошқармаси билан янги мулк эгаси ўртасида объектнинг фаолият ихтисосини сақлаб қолиш тўғрисида шартнома тузиш танлов ёки кимошди савдосининг мажбурий шарти ҳисобланади.

Мулк эгаси томонидан объектнинг фаолият ихтисосини сақлаб қолиш ҳақида тузилган шартноманинг шартлари бузилганда объект Давлат мулки қўмитаси томонидан дастлабки нарх бўйича қиймати тўланган ҳолда олиб қўйилади, ер участкаси эса унинг қиймати тўланмасдан олиб қўйилади.

5. Вилоят, туман ва шаҳар ер тузиш хизматлари тегишли ҳудуд бўйича қурилган ва чала қурилган майдонлардаги ер участкаларининг чегараларини (контурларини) натура тарзида белгилаб берадилар ҳамда сотувчига (Давлат мулки қўмитаси ёки унинг ҳудудий бошқармасига) ана шу майдонларнинг ўлчамини тасдиқловчи ҳужжатларни берадилар. Бунда ер майдони савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасининг сотиб олинаётган объекти санитария ва технологик жиҳатдан фаолият кўрсатишини таъминлаш учун зарур бўлган минимал ўлчамдан ошмаслиги зарур.

6. Ишлаб турган ва қурилиши тугалланмаган савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектларини ер участкалари билан биргаликда хусусий мулк қилиб сотишдан тушган маблағлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Республика кўчмас мулк биржасининг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида» 1994 йил 29 апрелдаги 228-сон қарорига мувофиқ Давлат мулки қўмитаси ёки унинг ҳудудий бошқармаси ҳамда тегишли ҳокимликлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ўртасида тақсимланади.

7. Танлов ёки кимошди савдоси ғолибига Давлат мулки қўмитаси ёки унинг ҳудудий бошқармаси томонидан уни кейинчалик тегишли ҳокимликлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида рўйхатдан ўтказиш учун белгиланган тартибда ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини берувчи давлат далолатномаси берилади.

8. Турар жойларда ёки маъмурий биноларда жойлашган савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари банд қилган ер участкалари хусусий мулк қилиб сотилмайди.

9. Ер участкаларига табақалаштирилган бошланғич (дастлабки) нархларни белгилаш мақсадида бу участкалар қаерда жойлашганлигига, муҳандислик коммуникациялари билан таъминланганлигига, архитектура ва бошқа хусусиятларига боғлиқ равишда тегишли шаҳарлар ва туманлар ҳокимликларининг қарорлари билан минтақалар ҳудуди қуйидаги зоналарга бўлинади:

Тошкент шаҳрида — 14 зонага;

вилоят марказларида ҳамда аҳолиси 100 минг кишидан ортиқ бўлган шаҳарларда — 4 зонага;

аҳолиси 100 минг кишидан кам бўлган шаҳарларда — 3 зонага;

шаҳарчаларда — 2 зонага.

10. Савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари ер участкалари билан биргаликда танлов бўйича ва кимошди савдосида хусусий мулк қилиб сотилаётганда объектнинг ва ер участкасининг нархини ўз ичига олган ягона бошланғич нарх белгиланади.

11. Ер майдони бирлигининг бошланғич нархи Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикасининг 1994 йилги бюджетининг асосий кўрсаткичлари тўғрисида» 1993 йил 31 декабрдаги 615-сон қарори (6-илованинг 1, 2-жадваллари ва 3-жадвалидаги 2 устун) билан тасдиқланган корхоналар, муассасалар, ташкилотлардан олинадиган ер солиғи ставкасининг 50 баравари миқдорида белгиланади.

Бозор шароитлари ўзгаришларини ҳисобга олган ҳолда Давлат мулки қўмитаси томонидан Молия вазирлиги билан келишган ҳолда ер майдони бирлигининг бошланғич нархига оширувчи коэффициентлар жорий этилиши мумкин.

Архитектура ёдгорликларига эга бўлган шаҳарларда уларга яқин жойлашган ер участкаларининг бошланғич нархи 3 баравар кўпаяди. Оширилган бошланғич нархлар белгиланадиган зоналарнинг чегаралари тегишли шаҳарлар ҳокимликларининг қарорлари билан тасдиқланади.

12. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Нукус шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси шаҳарлари ва бошқа аҳоли яшаш жойлари бўйича танлов орқали ва кимошди савдосида сотиладиган савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари учун мўлжалланган ер участкаларининг бошланғич нархини мазкур низомга мувофиқ белгиланган тартибда аниқлайди ва тасдиқлайди.

13. Битишувларни ёхуд ер участкаларини хусусий мулк қилиб сотиш шартларини ҳақиқий эмас деб ҳисоблаш тўғрисидаги низолар тегишли суд томонидан кўриб чиқилади.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига 2-илова

ХУСУСИЙ МУЛК ҚИЛИБ БЕРИЛМАЙДИГАН ЕРЛАР РЎЙХАТИ

Умумий фойдаланишдаги ерлар (майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, соҳил бўйлари, истироҳат боғлари, скверлар, хиёбонлар, ҳовузлар, пляжлар ва бошқалар).

Табиат ёдгорликлари, ботаника боғлари ерлари.

Соғломлаштириш ва тарихий-маданий мақсадларга мўлжалланган ерлар.

Қишлоқ хўжалигини юритиш, ер ости бойликларидан фойдаланиш ва уларни қўриқлаш учун берилган ерлар.

Хавфли моддалар билан заҳарланган ва биоген заҳарланишга учраган ерлар.

Шаҳарларни ривожлантириш бош режаларида, мукаммал режалаштириш лойиҳаларида ва объектларни (савдо ва хизмат кўрсатиш объектларидан ташқари) жойлаштириш схемаларида назарда тутилган ерлар.

Магистрал йўлларга туташ ерлар.

Электр қуввати узатиш линиялари, кабел линиялари ва подстанциялар, иссиқлик, водопровод ва канализация трассалари ҳамда газ қувурлари, умумдавлат алоқа линиялари учун ажратилган ерлар ва улардаги иншоотлар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ НОЁБ ВА ЭНГ МУҲИМ ИНШООТЛАР ҚУРИЛИШИДА АЛОҲИДА ЎРНАК КЎРСАТГАН ХОДИМЛАРДАН БИР ГУРУҲИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик ҳалол меҳнати, ишлаб чиқариш топшириқларини муваффақиятли бажаргани ва жамоат турмушида фаол қатнашаётгани учун қуйидагиларга Ўзбекистон Республикасининг фахрий унвони берилсин:

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ҚУРУВЧИ»

Абдураҳмонов Абдусобир — «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли «Тошмахсусбезаққурилиш» тресги 28-қурилиш бошқармасининг сувоқчиси

Тригулов Ренат Нурмиевич — В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг ўринбосари

Шоюсупов Мирали Шоюсупович — «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли 12-трест 49-қурилиш бошқармасининг бошлиғи

Булатов Абдураҳмон Галиевич — «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли 4-қурилиш тресги 39-қурилиш бошқармасининг бригадири

Мадаминов Имомали — «Ўзқурилишматериаллари» концернига қарашли Ғазалкент тош йўниш комбинатининг бош муҳандиси

Маматниёзов Тўхтар Қосимович — «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли Тошкентдаги 1-уйсозлик комбинати 26-қурилиш бошқармасининг электр пайвандчиси

Степанов Сергей Георгиевич — «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли ҳажмли блок уйсозлиги тажриба комбинатининг бош директори

Султонов Абдушукур Халилович — республика «Ўзсантехгазмонтаж» ихтисослаштирилган трестига қарашли 2-монтаж бошқармасининг бригадири

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАНСИН:

Аҳмедов Илҳом Асқарович— «Ўзмонтажмахсусқурилиш» уюшмасига қарашли 93-махсус трест «Энергомонтаж» Тошкент монтаж бошқармасининг иш бошқарувчиси

Ҳодихўжаев Тоҳирхўжа— «Тошкентқурилиш» давлат-акционерлик қурилиш корпорациясига қарашли «Тошмахсусбезаққурилиш» трести 28-қурилиш бошқармасининг дурадгори

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 4 июль

* Тошкент шаҳар ҳокимлигида

ҚУЙИБ СОТИЛАДИГАН СУТ ВА МАЪДАНЛИ СУВ СОТИШНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ТЎҒРИСИДА

Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков эҳтиёжни қондириш мақсадида ҳамда шаҳар аҳолиси таклифларини ҳисобга олган ҳолда қуйиб сотиладиган сут ва маъданли сув сотишни тартибга солиш тўғрисида фармойиш чиқарди.

Ушбу фармойишга биноан «Тошкентсавдо» концерни раиси Ҳ. Р. Шариповга:

1994 йил 5 июлдан эътиборан вақтинча ҳар бир харидорга;

— қуйиб сотиладиган сут — 5 литргача;

— маъданли сув — 20 шишагача сотилишини белгилаш топширилди.

ФУТБОЛ БАЙРАМИ ДАВОМ ЭТМОҚДА

АМЕРИКА халқи мамлакат Мустақиллиги кунининг бу йилги санасини ўзгача байрамона руҳда тантана қилди. Гап шундаки, Америка Қўшма Штатларида шу кунларда давом этаётган ва миллион-миллион футбол ишқибозларининг нигоҳини ўзига қаратган футбол бўйича XV жаҳон чемпионати ўйинлари Америка халқи ҳаёти ва тарихидаги ана шу муҳим санага ўзгача тантанаворлик бағишлади. Келинг, энди футбол майдонларида бўлиб ўтаётган ўйинларга нигоҳимизни қаратайлик. Гарчанд ўзбекистонлик футбол ишқибозлари ҳам нимчорак финал ўйинлари натижаларидан хабардор бўлишсада, барибир биз ишқибозлар ўз ён дафтарларига ёзиб қўядиган энг ҳаяжонли дамлар ҳақида уларга ҳикоя қилиб беришга жазм этдик.

Руминия терма командасининг аргентиналиклар устидан 3:2 ҳисобида ғалаба қозониши чиндан ҳам шов-шув бўладиган воқеалар сирасига киради. Бунинг боиси шундаки, кўпгина башоратчилар ушбу чемпионат ўйинларида Аргентина терма командасининг жуда бўлмаганда ярим финал ўйинларига чиқишини айтишган эди. Чунки команда бундан олдинги биринчиликларда жуда муваффақиятли ўйнаб, бу галги мусобақаларни ҳам иккита ғалаба билан якунлаган эди. Гарчи улар болгар футболчиларига ютқазиб қўйишган бўлсада, барибир аргентиналиклар нимчорак финал ўйинларига чиқишни нақд қилиб қўйишган эди.

Руминлар шу куни ўзгача кўтаринкилик ва ҳужумкорлик руҳида майдонда ҳаракат қилишди. Рақиблар дарвозасига икки тўп киритган Илие Думитреску ва Георге Хажининг ва умуман бутун терма команда ўйинчиларининг маҳоратига тасанно айтмоқ керак. Бу ўйинда ўйинлардан четлаштирилган аргентиналиклар сардори Диего Марадонанинг майдонга тушмаганлиги Аргентина жамоаси аъзоларига ҳам ўзининг руҳий таъсирини кўрсатди.

Швеция терма жамоаси Саудия Арабистони футболчилари устидан 3:1 ҳисобида ғалабага эришди.

Жаҳон биринчилиги ўйинларининг мезбони бўлган АҚШ футболчилари ҳам бразилияликлар билан бўлган ўйинда имкон борича майдонда ҳаракат қилишди. Улар тажрибали рақибларига қарши курашда уюшқоқлик кўрсатишди. Ўйиннинг 74-дақиқасида бразилиялик Бебето киритган ягона тўп Бразилия жамоасига ғалаба келтирди.

Голландия ва Ирландия командалари ўртасидаги ўйинда голландияликлар 2:0 ҳисобида ғалабага эришдилар.

АҚШ майдонларида футбол байрами давом этмоқда.

Воҳид СОЛИЕВ.

ШУ йил 21 январь куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони чиққан эди. Ана шу Фармондан кейинги қарийб беш ой ичида дўконларни халқ истеъмол буюмлари, озиқ-овқат ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан тўкин қилиш борасида муайян ишлар қилинди. Бунда Тошкент шаҳар ҳокимлигининг муассасаларни рўйхатга олиш ва савдога рухсат бериш шаҳар маркази ҳамда унинг туман бўлинмаларининг ҳиссаси бор. Марказ бошлиғи вазифасини бажарувчи. Мансур Азизов билан бўлган суҳбатимизда кўпгина янгиликларни билиб олдик.

— Мансур ака, суҳбатимиз бошида марказнинг вазифалари ҳақида муштарийларимизни хабардор қилсангиз.

** Президент Фармони—амалда*

МАҚСАД— ИШБИЛАРМОНЛАРГА ЁРДАМ БЕРИШ

— Юқорида таъкидланганидек марказимиз яқиндагина ташкил этилди. Энди унинг асосий вазифаларига келсак, бу марказ шаҳар ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи ёки кўзда тутувчи юридик ва жисмоний шахсларга турли хизматлар кўрсатишдан иборат. Бундан ташқари корхона ва ташкилотларни, якка меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи кишиларни маҳаллий ва бошқарув органлари томонидан давлат рўйхатидан ўтказиш тартибини енгиллатиш ёки соддалаштириш ҳам марказимиз вазифаларига киради. Шунингдек, давлат тасарруфида бўлмаган иқтисодий шўъбада банд бўлган фуқароларнинг ижтимоий ҳимояси учун чора-тадбирларни таъминлаш бўйича ҳам марказ ходимлари иштирок этиши керак.

Вазифаларимизнинг яна бири шундан иборатки, марказ бундан кейин корхона ва ташкилотларга ном беришни тартиблаш, мулкчилик шаклидан қатъий назар, маҳаллий ҳамда бошқарув органлари томонидан рўйхатга олинган корхона ва ташкилотларнинг яхлит рўйхатини олиб боради. Чунки кейинги вақтларда ўзингизга маълум бир хил номдаги корхона ва ташкилотлар сони кўпайиб кетди. Натижада уларда бир-бирига пул ўтказиш ва бошқа муаммолар пайдо бўлди.

— Марказда қилинаётган ишлар ҳақида аниқроқ тўхталсангиз.

— Иш бошлаганимизга унча кўп бўлмаганлигига қарамай марказимиз анча ишларни амалга оширмоқда. Ҳозир марказ шаҳарда 6 мингдан зиёд кичик корхоналарни рўйхатга олди. Ходимларимиз фирма ва хусусий тадбиркорлик билан шуғулланувчиларни тезда рўйхатдан ўтказиб, уларнинг иш бошлаши учун ҳар хил маслаҳатлар беришмоқда. Бу борада Юнусобод, Чилонзор, Собир Раҳимов туманларида жойлашган бўлинмаларимиз фаоллик қилишмоқда. Улар фақат корхона ва ташкилотларни рўйхатдан ўтказибгина қолмай, уларга амалий ёрдам кўрсатмоқда. Жойлардаги ходимларимизнинг маҳсулот сотиш ишлаб чиқариш бозори ҳамда тадбиркорлик тузилмалари фаолиятини ўрганиши қўшма ишлаб чиқаришларни яратиш учун шериклар излаши, шунга кўра ахборот—ҳуқуқий маълумотлар асосини яратиши ва бошқалар шулар жумласидандир.

— Тадбиркорларнинг у ёки бу иш билан шуғулланишга рухсатнома олишда тўсиқлар борми? Уларнинг хом ашё топишдаги муаммоларига ҳам ёрдам берилаяптими?

— Тадбиркорлик билан шуғулланиш истагида юрган ҳар бир ишбилармон тўсиқларга учраётгани йўқ. Чунки Президентимизнинг юқоридаги ва бошқа тадбиркорликни ривожлантиришга қаратилган Фармонларини бажариш ҳар бир мутасадди раҳбар учун ҳам қарз, ҳам фарз. Агарда тадбиркорнинг ҳужжатлари ноқонуний бўлса шунга мутасадди ходимлар ёзма равишда тушунтириш бериши керак. Буни ҳозир рўйхатдан ўтмоқчи бўлиб юрган ишбилармонлар жуда яхши билишади.

Рўйхатимизда турган корхона ва ташкилотларнинг хом ашё топишдаги муаммолари ҳозир мавжуд. Нимага деганда илгарилари уларнинг бири иккинчисининг ишлаб чиқараётган маҳсулотларидан бехабар эди. Марказимизнинг вазифаларидан бири ҳам шаҳарда, қолаверса Республикада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг рўйхатини тузиб ишбилармонларни бундан хабардор қилишдан иборат.

Хуллос, марказнинг мақсади Президент фармонларини амалга оширган ҳолда тадбиркорларга иложи борича ёрдам кўрсатишдан иборат.

Суҳбатдош Ғулом ЮСУПОВ.

** Техника тараққиётига— кенг йўл*

ИХТИРОЧИЛАР МУНОСИБ ТАҚДИРЛАНМОҚДА

ТОШКЕНТ авиация ишлаб чиқариш бирлашмасида ишлаб чиқарилаётган самолётлар техник мукаммалликлари билан чет элларда ҳам яхши танилган. Шунинг учун юртимизда чиқарилаётган бу машиналарни сотиб олувчилар хорижда ҳам кўплаб топилади. Ҳозирги кунда бирлашмада самолётларни мукаммаллаштириш, техник кўрсаткичларини янада яхшилаш учун тинмай изланишлар олиб борилмоқда. Кўплаб ихтирочилик ва рационализаторлик таклифлари амалда синаб кўрилмоқда.

Самолёт учун энг муҳим техник кўрсаткичлардан бири — унинг оғирлигидир. Шу кўрсаткичга қараб самолётнинг мукаммаллиги, ижобий хусусиятлари ҳақида сўз юритилади. Шунинг учун ҳам самолётсозликда ҳар битта деталнинг оғирлиги жуда синчковлик билан текширилиб, доимо уни енгиллатишга ҳаракат қилинади. Тонналаб юк кўтарадиган оғир самолётнинг массаси атиги 1 килограмм ёки бир неча юз граммга камайтирилганда ҳам ижобий натижага эришилган ҳисобланади.

Бирлашмадаги 46-бўлимнинг тажрибали конструктори С. Шварц таклиф этган ўзгартиришга кўра самолётдаги ўта нодир герметик материал ҳозирда кўплаб ишлаб чиқарилаётган бошқа герметик билан алмаштирилди. Натижада техник кўрсаткичларининг яхшиланиши билан бирга унинг оғирлигини 38 килограмм 910 граммга камайтиришга эришилди.

Рационализатор Р. Аҳрорхўжаев таклифига кўра самолёт оғирлиги бир йўла 21 килограмм 700 граммга камайди. 46-бўлимдан С. Жирнов ва В. Филлиповлар ҳам қизиқарли таклиф киритдилар. Бунга кўра, самолётдаги ички пайванд симлари янги, янада енгиллари билан алмаштирилди. Натижада оғирлик яна 23 килограммга камайтирилди.

Самолётсозликда гоҳида кутилмаган ўзгартиришлар ҳам бўлади. Масалан, конструктор А. Карпов самолёт тузилишини ўзгартирмаган ҳолда унинг ичидаги ўт ўчириш мосламаларини биттага камайтиришни таклиф қилди. Унинг фикрича, конструкторлар ўта эҳтиёткорлик қилишган, самолётда бир неча бундай мосламаларга эҳтиёж йўқ. Таклиф инобатга олинди. Бунинг натижасида самолёт массаси яна 10 килограмм 270 граммга камайди. Айни пайтда яна бошқа шу каби кўплаб ўзгартиришлар ҳам амалга оширилмоқда. Чунки бу борада мукаммалликнинг чеки йўқ.

Бирлашмада ихтирочилик ва рационализаторлик таклифлари ўз вақтида муносиб тақдирланиб борилади.

Бундан ташқари, техник ҳужжатларни тайёрловчи, зарур ҳисоб-китобларни бажарувчи ва синов ишларида қатнашувчи ходимлар ҳам рағбатлантириладилар.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

Бугунги кунда шаҳримизнинг Паркент кўчаси атрофида бир қанча замонавий бинолар қад кўтарди. Бунда айниқса 1-уйсозлик комбинатининг 26-қурилиш бошқармаси бунёдкорларининг хизматлари каттадир. Чунки улар шу кўчадаги кўплаб қурилиш нуқталарини бунёд этишда фаол қатнашишди.

СУРАТДА: қурувчиларнинг иш фаолиятидан айрим лавҳалар.

Ҳаким Солиҳов олган суратлар.

** Тадбиркорға омад ёр*

«КЕШ» ҚАД РОСТЛАЯПТИ

ХЎЖАЛИК ҳисобидаги «Кеш» савдо фирмасининг асосий харидорлари «Фотон», Тошкент тўқимачилик комбинати жамоаларидир.

— Шунинг учун ҳам биз ишчиларнинг ижтимоий ҳимоясига катта эътибор беряпмиз, — дейди фирма директори Мансур Аҳмедов.— Зотан бир пайтлар ўзим шу икки корхонада ишчи бўлиб ишлаганман. Ишчи халқининг турмуш-турмушини, иш пайтида бозор-ўчар қилиш мақсадида дўконма-дўкон юришга фурсати йўқлигини тушунган ҳолда унинг эҳтиёжини қондиришни фирмамизнинг дастуриламалига айлантирдиқ. Биз нарх-навони арзонлаштириш ҳисобига ялпи товар оборотни кўпайтиришдан манфаатдормиз.

«Кеш» дўконлари пештахталарига қўйилган маҳсулотларга бошқа ердагилардек 45 эмас, балки бор-йўғи 20 фоиз устама белгиланади. Натижада давлат озиқ-овқат дўконларидаги колбаса 20-25 минг сўм-купон турса, «Кеш»да 16-17 минг туради холос. Ёки голланд пишлоғини олинг. Кўчада унинг бир килоси 40 минг сўм-купон, «Кеш»да эса бу тансиқ маҳсулотнинг нархи 18600 сўм-купон.

«Кеш» фирмаси бундан беш йил муқаддам, республикамизда тадбиркорлар учун дастлабки имкониятлар яратилган шароитда дунёга келган эди. Аввалига Оролни қутқариш комитети тасарруфида бўлган фирма 1922 йилда «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмасининг таркибий бўлинмасига айланди. Фирма директори, ёш тадбиркор Мансур Аҳмедовнинг саъй-ҳаракатлари туфайли шу қисқа даврда «Кеш» мустаҳкам оёққа туриб олди. Бугунги кунда фирманинг савдо шохобчалари «Фотон»дан ташқари Тошкент тўқимачилик комбинати, «Қизил тонг» ишлаб чиқариш бирлашмалари ишчи-хизматчиларининг ҳожатини чиқармоқда. Устига устак, фирма кимё-фармацевтика, «Зенит» заводлари, Республика ташхис қўйиш маркази, қатор банклар ва бошқа ташкилот-идораларда ҳафтасига икки-уч марта сайёр савдо ташкил қилмоқда.

— «Бизнес» сўзининг иккинчи маъноси, — дейди Мансур Аҳмедов — итальянчадан ўзбекчага ўгирганда «хушмуомалалик» деган маънони англатар экан. Менинг фикримча, ҳар бир сотувчида харидор кўнглини овлай билишдек нодир қобилият бўлиши лозим. Фирмамизда меҳнат қилаётган сотувчиларнинг иш ҳақи сотилган маҳсулот ҳажми, харидорларга кўрсатиладиган хизмат савиясига ҳам боғлиқ. Шунданми, ходимларимиз мижозлар билан хушмуомала бўлишдан манфаат сезадилар.

«Кеш» дўконларидаги нарх-наво арзонлигининг яна бир сабаби — фирма маҳсулотларни бевосита ишлаб чиқарувчилардан Шаҳрисабз консерва заводи, Шаҳрисабз ёғ-мой комбинати, Жиззах сут-гўшт маҳсулотлари ва Гагарин туманидаги колбаса-гўшт комбинатларидан мол айирбошлаш асносида олиб келинишидадир. Мазкур корхоналар билан тузилган битим-шартномаларга кўра «Кеш» ўз таъминотчиларига «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрланаётган маҳсулот, саноат чиқиндисини етказиб беради. Натижада сих ҳам куймайди, кабоб ҳам...

Яқин келажакда «Кеш» фирмаси ўз фаолиятини янада кенгайтиришни режалаштирган.

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришга оид 1994 йил 21 январда чиқарган Фармони, — дейди Мансур Аҳмедов, ишбилармонлар ва тадбиркорлар учун кенг йўл очди. Ҳозирда бизни илгаригидек божхона тушовлари, сон-саноқсиз ўлпон-тўловлар қийнамай қўйди. Вақтида давлатга тегишли солиқни тўласак бўлди. Муомала харажатлари камайгандан кейин албатта сотилаётган маҳсулот баҳоси ҳам арзонлашади.

Галдаги мақсадимиз — чет эл мамлакатлари бозорига чиқиш ва мол айирбошлаш асносида хорижий молларни келтириб ишчи халқининг эҳтиёжини қондириш. Яқин орада валюта муаммосини ҳал этамиз ва хорижий ҳамкорлар билан ўзаро манфаатли шартномалар тузамиз.

Толиб НУРМУҲАМЕДОВ.

ЛИБОСЛАР НАМОЙИШИ

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Куролли Кучларининг Марказий зобитлар саройида «Салом, ёз» деб номланган бичиш-тикиш курси ўқувчилари ўзлари тиккан кийим-кечакларнинг намойиш кечаси бўлиб ўтди. Уни ўтказишдан мақсад 1, 2, 3, 4 йиллик курсларда таълим олаётган бўлғуси тикувчиларнинг касб малакаларини яна бир карра амалий равишда имтиҳондан ўтказиш ва уларнинг маҳоратларини баҳолаш эди.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, давр тақозоси, мустақиллик шарофати билан ушбу курсларда касб ўргатиш ишлари бутунлай янгидан ташкил этилди. Жумладан, мана икки йилдирки, бу даргоҳда ўзбек гуруҳлари ҳам фаолият кўрсатмоқда. Бу йилдан бичиш-тикиш курслари раҳбарияти ишлаб чиққан янги дастур бўйича ўзбек миллий кийим-кечакларини тикиш ишлари йўлга қўйилди. Шу йилнинг куз ойларидан бошлаб эса илк марта костюм-шимлар тикиш бўйича усталар тайёрлайдиган ўғил болалар учун курслар очиш режалари ҳам бор. Бундан ташқари, илгари фақат тўлиқ ўрта маълумотга эга бўлганлар ўқишга қабул қилинган бўлса, энди 9-синфни битирганлар ҳам суҳбат асосида касб сирларини ўрганиш ҳуқуқига эга бўлишди.

Дарҳақиқат, «Салом, ёз» тадбири жуда қизиқарли ўтганини залга йиғилган кўплаб янги мода мухлисларининг давомли қарсаклари ҳам исботлаб турибди. Шу куни қўли гул тикувчиларнинг ўзлари ижод қилган жуда бежирим, чиройли, ўзига хос андозалар бўйича янгича услубларда тикилган кўркам аёллар ва болалар либослари намойиш этилди. «Олтин Орфей» халқаро танловининг совриндори, иқтидорли хонанда Мансур Тошматов, бал рақси студияси қатнашчилари ҳамда ширали овозга эга хонанда Алена Кушнирлар ижросидаги ажойиб куй, қўшиқ ва рақслар барча йиғилганларга манзур бўлиб, тадбирга янада файз бағишлади.

Тадбир давомида намойиш этилган ва тайёрлаб қўйилган 28—34 ўлчамдаги курс ўқувчиларининг ўз қўллари билан тикилган кийимлар Чилонзор туманидаги 23-болалар уйида тарбияланаётган кичкинтойларнинг ҳар бирига 2—3 тадан бепул тарқатилди.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

● Бу йилги ёз мавсуми иссиқ келяпти. Шаҳримизнинг сўлим, хушманзара ва баҳаво жойлари аллақачонлароқ дам олувчилар ва ўқувчи ёшлар билан тўлиб тошган. Хусусан электр транспортчиларнинг фарзандлари ҳозирда Чилонзордаги «Трамвайчи» болалар оромгоҳида мириқиб ҳордиқ чиқаришяпти. Уларнинг ота-оналарига ҳам меҳнат таътилларини мароқли ўтказиш ва соғлиқларини тиклашлари учун қулай шароитлар яратилган. Штатсиз мухбиримиз Тошкент трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармаси касаба уюшмаси раиси Баҳодир Абдуллаевга мана шу ҳақда бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

— Кичкинтойлар оромгоҳи ўзининг биринчи дам олувчиларини қандай кутиб олди?

— «Трамвайчи» болалар оромгоҳи 10 гектар майдонни ўз ичига олади. Дам олиш мавсуми икки сменада ташкил этилиб бир кунда 365 та бола ҳордиқ чиқаради. Учинчи сменада эса болалар Ўзбекистон Мустақиллигининг уч йиллиги шарафига ўтадиган тантанали маросимга тайёргарлик кўрадилар. Ҳозирданоқ бу санага катта эътибор берилляпти.

** Касаба уюшмаси ҳаётидан*

ОРОМГОҲ ҚЎЙНИДА

Болалар масканида ҳамма нарса муҳайё. Улар ихтиёрига юмшоқ ўриндиқлар, бадантарбия майдончалари ва 350 ўринли ошхона топширилди. Албатта бу ўринда оромгоҳ боғбонлари хизматларини алоҳида таъкидлаш лозим. Қўли гул яшил табиат ошиқлари кичкинтойларнинг соябон дарахтлар остида, анвойи гуллар атрофида кўнгилли дам олиши учун ҳамма шароитни муҳайё қилиб бердилар. Маскан йилдан-йилга кўкаламзорлашиб боряпти. Оромгоҳга бу йил кўплаб ниҳоллар экилди, дарахтлар ости юмшатилди, уларга шакл берилди. Йўлкалар чети эса яшил манзарага айланди.

— Оталиқ корхоналар қандай ёрдам кўрсатишди?

— Бошқармага қарашли Ҳасан Хидиров етакчилигидаги бинокорлар оталиқ ёрдамини сидқидилдан бажардилар. Бригаданинг машъал бунёдкорлари арғимчоқлар, коинотга учиш майдончаси макети, турли болалар ўйинчоқларини ясаб беришди. Бундан ташқари янги каравотлар ва ошхона жиҳозлари билан бойиган оромгоҳ кўрки янада чирой очди.

— Оромгоҳнинг кундалик дастури билан таништирсангиз?

— Ташкилий дастуримизда тадбирлар, спорт мусобақаларини ўтказиш, дам олувчи қувноқларнинг қизиқишига қараб ҳар хил мавзуда суҳбатлар, ҳарбий ватанпарварлик ва байналмилал тарбияга оид режалар кўзда тутилган. Энг яхши қўшиқ ва рақс, «Марҳабо, талантлар», «Дўстлик фестивали» танловларида ғолиб чиққан билимдонлар эсдалик совғалари билан мукофотланадилар.

Кичкинтойларнинг меҳнат тарбиясига катта эътибор берилган. Отрядлар ошхонада навбатчилик қилади. Ҳар куни меҳнат десантлари оромгоҳ ҳудудини орасталайдилар, муаттар атир гулларга сув қуядилар. Кичкинтойлар «Моҳир қўллар» тўгарагининг ғолиби бўлишга интиладилар. Оқшом тушгач «Сеними, шошмай тур!» мультфильмларини кичкинтойлар севиб томоша қиладилар.

Оромгоҳда уч кунлик спартакиада ўтказилиб, унда учинчи отряд аъзолари ғолиб чиқдилар. Улар спортнинг барча турларида пешқадамликни қўлдан бермай ишқибозларни мамнун этдилар.

Кенжатойлар павильонида эса байроқчалар ҳилпираб туради. Айланма йўллар, ҳар хил каруселлар, гўзал павильонларда қувноқлар мириқиб дам оладилар, ашулалар айтадилар, энг яхши эртаклар тинглайдилар.

Спорт шўъбалари мунтазам ишлаб турибди. Волейбол, шахмат-шашка, теннис мусобақаларига қизиқиш катта. Энг оммалашган шўъбалардан бири сузишдир. Врач, тарбиячилар, етакчилар навбатчилиги остида болалар мириқиб чўмиладилар, дам оладилар. Ёзнинг соз ўтиши режасини олдиндан кўриб чиқдиқ. Шунга кўра ҳар бир электр транспорти саройлари ва хизмат бўлимлари 10 та болалар отрядларидан бирини ўз оталиғига оладилар. Дам олувчиларнинг озиқ-овқатидан, ётар жойидан хабардор бўлиб туриш сарой касаба уюшмалари ихтиёрида.

Дам олиш зонамизнинг келажаги янада порлоқ. Электр транспортчилар ёш ворисларимизнинг юксак маданий дам олишлари борасида ички имкониятлардан тўлиқ фойдаланишга интилмоқдалар. Соғломлаштириш майдончалари кенгайтирилади, янги павильонлар қуриш режалаштирилмоқда.

— Баҳодир ака, электр транспортчилар албатта фарзандларининг роҳат қилиб дам олишларидан ниҳоятда мамнунлар. Лекин уларнинг ўзларичи, улар меҳнат таътилларини қандай ўтказишаяпти?

— Ҳайдовчилик ниҳоятда масъулиятли касб. Бунинг устига ёзнинг жазирама иссиғи, қишнинг совуғида транспорт бошқаришнинг ўзи бўлмайди. Юксак маҳорат ва чидам керак. Шунинг учун ҳайдовчиларнинг осойишта дам олишлари мақсадида кўплаб шароит яратиб беришга интиламиз. Уларга Тошкент вилоятининг соя-салқин, ҳавоси тоза, теварак-атрофи тоғли Кумушкон, Сумча, Сўқоқ, Чимён, Чортоқ дам олиш уйлари ва санаторийларга йўлланма берамиз.

Кичкинтойларнинг ёзги дам олиш мавсумлари тугагач «Трамвайчи» катталарнинг соғлиқларини тиклаш оромгоҳига айлантирилади. Бу ерда қон айланиш, мушак ва асаб тизими билан хасталанган беморлар шифо топадилар. Асаб ва юрак касалликлари билан оғриган электр транспортчилари ҳозирги замон тиббий асбоблари билан даволанадилар, соғлиқларини мустаҳкамлаб аҳолига юксак маданий хизмат кўрсатиш эзгу-ниятлари билан яшайдилар.

Сирдарё соҳилида жойлашган хусусий оромгоҳимизда ҳар йили 2,5 минг транспортчи дам олади. Депо ва хизмат бўлимлари ўзларининг режаларига эга. Оилавий ва гуруҳ бўлиб ҳордиқ чиқариш ниҳоятда лаззатли. Шанба ва якшанба кунлари оилавий дам олишлар уюштиришимиздан кўпчилик мамнун.

Фаттоҳ АБДУРАҲИМОВ ёзиб олди.

** Тил билган—дил билади*

МУҲИМ МАНБА

БУГУНГИ кунда ўзбек тили— давлат тилининг нуфузи нафақат юксак шараф, балки жуда катта масъулият ҳамдир: тил бойлигидан ҳар томонлама фойдаланишни, давлат ишлари шу тилда юритилишини таъминлаш лозим. Бу вазифани амалга оширишда тилимизнинг умумий сўз бойлиги билан бирга ундаги мавжуд юридик атамалар ва иборалар ҳам муҳим аҳамиятга эга. Худди шу маънода олганда «Адолат» нашриётида Ғ. Аҳмедов таҳририда чоп этилган «Юридик атамалар ва иборалар луғати» ҳуқуққа оид атамаларни тартибга солишда муҳим аҳамият касб этади. Луғат ўзи қамраб олган атама ва иборалар билан олдингиларидан анча фарқ қилади. 6700 та атама ва ибора жамланган бу луғат муаллифлари уни тайёрлашга катта масъулият билан ёндошганлар.

Қонуншуносларимиз энг аввало атамаларни қўллашда бир хилликка эришмоғи лозим. Бироқ баъзи ўринларда таржимонларимиз юридик тушунчалар мазмуни билан унчалик ҳисоблашмайдилар. Акс ҳолда «исключительное право» бир қонунда «мустасно ҳуқуқ», бошқа қонунда эса «мутлоқ ҳуқуқ», учинчи бир лойиҳада эса «хос ҳуқуқ» тарзида берилмаган бўлар эди. Масалан, «дееспособность» атамаси Конституциямизда, бошқа амалдаги қонунларимизда «муомала лаёқати» деб берилганлигига қарамасдан суғурта қонунида «салоҳият» тарзида қабул қилинганини қандай тушуниш мумкин? Бу атама ҳақида матбуотда ҳам ушбу қонун лойиҳаси муҳокамаси вақтида «муомала лаёқати» деб кўрсатилган эди-ку!

Бу ўринда етакчи мутахассис олимларимизда ҳам қатъият ва изчиллик етишмаяпти. Масалан, атамалар устида иш бошланган дастлабки вақтдаёқ Жиноят кодекси ва Гражданлик кодекси қандай номланиши ҳақида муаммо вужудга келган эди. Гражданлик (фуқаролик) ҳуқуқи аслида тенг ҳуқуқли иштирокчилар (давлат, фуқаро ёки юридик шахс бўлишидан қатъи назар) мулкий ва номулкий шахсий муносабатларини тартибга солади. Шундай экан, унинг номи билан у тартибга солувчи муносабатнинг доираси ўртасида мантиқий боғланиш йўқ. Бу муаммолар профессорлар Ҳ. Раҳмонқулов, Ғ. Аҳмедовлар ташаббуси билан мантиқли ҳал этилгандай бўлди ва тегишли тарзда «Жиноят ва жазо ҳуқуқи», «Жиноят ва жазо тўғрисидаги қонунлар» мажмуаси, «Фуқаролик муомала ҳуқуқи», «Фуқаролик муомала қонунлари мажмуаси» деб кўрсатилди. Профессор Х. Раҳмонқулов бошчилигида профессор И. Зокиров, етакчи мутахассислар Р. Муҳамедов, И. Анортоев, Б. Ибратов ва бошқалардан иборат муаллифлар қонуншунослигимиз тарихида биринчи марта жуда улкан, машаққатли ишга қўл урди. Шу қонунлар мажмуаси лойиҳаси ўзбек тилида яратилди. Умид қиламизки, бу жамоа юқоридаги каби жузъий масалаларни ҳал этишда собитқадамлик ва изчиллик кўрсатади.

Турмушимизнинг барча жабҳаларида ўзига хос янгиланиш жараёни кетаётган бугунги кунда юридик тушунчаларни ифодалашдаги мавҳумлик, ҳар хилликни бартараф этиш ҳам кун тартибидаги асосий масалалардан биридир. Бу иш мукаммал атама луғатлари тузиш, ҳар бир тушунчага мос ва маъқул атамалар яратиш орқали амалга оширилиши мумкин. Шу жиҳатдан олганда сўз юритилаётган луғатни бу соҳадаги муайян ютуқлардан бири деб ҳисоблаш жоиз. Нашр этилган юридик атамалар ва иборалар луғатига илмий ишларда ҳам, қонуншунослигимизда ҳам, ҳуқуқ-тартибот ишларида ҳам амал қилиш фойдадан ҳоли бўлмайди. Айни пайтда бу луғатни мукаммал ва ҳар қандай нуқсонлардан ҳоли демоқчи эмасмиз. Унда камчиликлар, таҳрирталаб ёки баҳсли ҳолатлар ҳам мавжуд. Масалан: «Движимое имущество», «право оперативного управления» каби бирмунча атамаларнинг ўзбекча муқобиллари эътироз туғдиради. Луғатга «пуние бояри», «сотни», «смерд» каби на тарихимиз, на бугунги кунимизга алоқаси бўлган ибораларнинг кириб қолганлиги таажжубланарли ҳол. Булардан ташқари, унга ҳуқуқшуносликка оид бўлмаган атамаларнинг киритилганлиги, луғатда бериш шарт бўлмаган оддий сўзларнинг ўрин олганлиги ҳам мақсадга мувофиқ эмас. Шу билан бирга «конвой», «эволюция», «разгосударствление» ва шу каби кўпгина тушунчалар луғат ва иборалар тузувчилар назаридан четда қолиб кетган. Бироқ бу ҳолатлар луғатнинг умумий қийматига жиддий путур етказмайди. Муаллифлар жамоаси луғатни такомиллаштириш ва кенгайтириш соҳасидаги ишларни давом эттиради деб умид қиламиз.

М. ФАЙЗИЕВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори.
Ҳ. БЕКТЕМИРОВ,
филология фанлари номзоди.
О. ОҚЙЎЛОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

Сиҳат-саломатлик

Соғлом авлод учун

МАҲАЛЛАДА УЧРАШУВ

СОБИР РАҲИМОВ туманидаги «Маданият» маҳалласида бир гуруҳ шифокорлар билан учрашув бўлиб ўтди. «Соғлом авлод учун» мавзусида ташкил этилган ушбу мулоқот чоғида республика «Саломатлик» марказининг ходими Абдуваҳоб Тоҳирий, шифокорлар малакасини ошириш институти болалар овқатланиш кафедрасидан Ш. Шомуҳамедов, «Маданият» маҳалласи оқсоқоли Х. Қурбонов, шунингдек тумандаги 4-шифохона ходимлари иштирок этдилар.

Сўзга чиққанлар болаларни тўғри овқатлантириш, гўдакларни эмизиш даврида она сутининг моҳияти ва шунга ўхшаш кўпгина саволларга жавоб беришди. Маҳалла оқсоқоли Х. Қурбонов учрашувнинг мазмунли бўлишига муносиб ҳисса қўшган тиббиёт ходимларига миннатдорчилик билдирди.

Юлдуз МИРЗАКАРИМОВА.

ШИРИН СЎЗ—ДАВО

БОЛАЛАР ўртасида тарқалаётган гепатит, яъни сариқ касаллиги қаердан ва қандай келиб чиқади? Бу борада тажрибали шифокорларимизнинг фикр-мулоҳазалари, олиб бораётган ишлари билан танишиш мақсадида пойтахтимиздаги Республика эпидемиология ва микробиология юқумли касалликлар шифохонасида бўлдик.

— Бу касаллик аксарият ҳолларда болаларда учрайди. Бизда янги туғилган чақалоқдан тортиб 14 ёшгача бўлган болалар даволанишаяпти, — деди юқумли касалликлар бўлими мудири Дилбар Ғафурова. — Касаллик келиб чиқишига аввало тозалик ва гигиена қоидаларига амал қилмаслик, қолаверса оналарнинг камқонлиги, қувватсизлиги сабабчи бўлаяпти. Шу ўринда «Соғлом авлод учун» дастури қабул қилингани жуда қўл келаяпти. Шифохонамизнинг ўз дорихонаси бўлишига қарамай, баъзида дорилар топилмайди. Шу боис гепатит касаллигини даволашда халқ табобатида азалдан қўлланиб келинаётган наъматак, маккахўжорининг попугини қайнатиб истеъмол қилиш ва сурункасига кўк чой ичиш мақсадга мувофиқдир. Шуниси ҳам борки, бу хасталик доимо парҳез талаб қилади. Пиширилаётган таомлар суюқ, ёғсиз ва қовурилмаган бўлиши керак. Ширинликлар ейиш вақтинча тўғри келмайди...

Бўлим мудири билан суҳбатлашаётганимизда хонага 5 ёшлардаги боласини етаклаб бир аёл кириб келди. У касалхонага фарзанди оғир аҳволда келтирилгани, ҳозир саломатлиги анча яхшилигини айтди.

— Дилбар опа бошчилигидаги шифокорлар фақат дори-дармонлар билан эмас, балки ўзларининг ширин сўзлари билан ҳам даволайдилар, — деб алоҳида таъкидлади.

Биз юқумли касалликлар бўлимида болалар саломатлигини муҳофаза қилиш учун бор куч-ғайратларини аямаётган Антонина Цитлова, Софья Цю, Латифа Ёқубова, Жамила Муротова қаби фидойи саломатлик посбонлари ҳақида кўп илиқ сўзларни эшитдик. Шуниси қувончлики, мазкур тиббиёт масканида беморларни даволаш учун барча шарт-шароитлар муҳайё.

Холида ИНОҒОМОВА.

Мутахассис маслаҳати

ОЗОДАЛИК— АСОСИЙ ОМИЛ

СИЛ касаллигини келтириб чиқарувчи умумий омиллардан энг асосийси тўғри ва етарлича овқатланмасликдир. Лекин бу борада жузъий омил касалликни чақирувчи жуда майда микробактерия деб аталувчи мавжудотларнинг инсон танасига киришидан иборат. Бу мавжудотларни сил билан касалланган бемор тарқатади. Хусусан ўпка силининг ярали шакли билан оғриётган бемор бир кеча-кундузда 4—7 миллиардгача сил микробларини ташқи муҳитга чиқариб туради. Шунингдек, касалланган ҳайвонлардан, айниқса сигир сутидан ҳам хасталик юқиши мумкин.

Барча юқумли хасталиклар қатори силга қарши кураш танани чиниқтириш, ўз вақтида етарли ва тўйимли овқатланиш, озодалик қоидаларига риоя қилиш натижасида мустаҳкамлаш билан олиб борилади. Чиниқтиришни бола ҳаётининг биринчи кунидан бошлаш керак. Мавсумга қараб унинг тоза ҳавода бўлиш муддатини кўпайтириб бориш лозим. Ёшига, жисмоний ривожланишига ва асаб тизимига кўра ҳаво ёки сув ванналарини қўллаш зарур. Мунтазам равишда эрталабки бадан тарбиядан сўнг боланинг баданини хўл сочиқ билан артиш мақсадга мувофиқ.

Сил касаллигига қарши тананинг чидамлилик қобилияти турли ёшдаги одамларда турлича бўлади. Бир ёшгача бўлган болаларга касалликнинг юқиши жуда хавфлидир. Чунки бола танаси ташқи муҳит таъсирига ҳали тўла мослашмаганлиги туфайли кўп ҳолларда унда касалликка мойиллик туғилади. Икки ёшга етганда унда юқумли касалликларга чидамлилик аста-секин ортиб бораверади. Аммо 13—16 ёшда эса у яна пасая боради, шунинг учун ҳам ўсмирларда сил узоқ, оғир ва сурункали кечади.

Сил касаллари орасидаги бацилла тарқатувчилар, яъни силнинг очиқ тури билан оғриган беморлар атрофдагилар учун анча хавфлидир. Уларнинг балғамларида, пешоб ва яралардан оқиб чиқадиган йирингда сил таёқчалари кўп миқдорда бўлади. Бемор бир кеча-кундуз мобайнида бир неча миллиард дона сил таёқчаларини ташқарига чиқаришини кўз олдингизга келтирсангиз, боланинг юзига бемор йўталиши нақадар хавфли эканлиги ўз-ўзидан аён бўлади. Йўтал билан оғиздан отилиб чиққан балғам томчилари ҳавода бир неча соат сақланиб туриши туфайли бу ҳаводан нафас олган соғлом кишилар ўпкасига сил таёқчаси тушишига олиб келиши мумкин. Бу томчилар секин-аста уйдаги турли анжомларга тушиб туради ва чанг билан яна ҳавога кўтарилади. Ҳаво оқими орқали у озиқ-овқатларга, сувга тушиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Шунинг учун ҳам хонадонларда чангга қарши курашиш, хонадаги жиҳозларни хўл латта билан артиш, уйни тез-тез шамоллатиб туриш болаларни силдан асрашда жуда қўл келади. Пашшалар, суваraклар, баъзи бир манбалар орқали ҳам сил касаллиги юқиши мумкинлигини ёдда сақлаб, уларга қарши мунтазам равишда кураш олиб бориш керак.

Раҳмат АЪЗАМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Фтизиатрия ва пульмонология институтининг илмий ишлар бўйича директор ўринбосари.

Собир Раҳимов туманидаги 2-туғруқхонада меҳнат қилаётган ёш шифокорларнинг малакасини ошириш, уларга йўл-йўриқ бериш, давр талабларидан келиб чиққан ҳолда тарғибот ишларини олиб боришга алоҳида эътибор берилаяпти.

Шу мақсадда ўтказилаётган семинар-йиғилишлар ўзининг самарали натижасини кўрсатмоқда.

СУРАТДА: шифокор С. Расулова навбатдаги машғулот пайтида.

Даврон Аҳмад олган сурат.

Суратли ахборот

ЖАМҒАРМАНИНГ ДАСТЛАБКИ ҲАЙРИЯСИ

«СОҒЛОМ авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси Тошкент шаҳар бўлимининг ташкил этилганига бир неча ой бўлди холос. Шунга қарамай, у ўзининг дастлабки қадамларини боса бошлади. Хусусан, шаҳар ҳокимлиги, «Ўзтрансгаз» бирлашмаси, «Тонг», «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмалари, кўп тармоқли «Қалдирғоч» ширкат корхонаси ва бошқа ташкилотлардан тушган маблағлар ҳисобидан жамғарма 14-кўп тармоқли болалар касалхонасига дори-дармонлар учун 5 миллион сўм-купон ажратди.

Касалхона маъмурияти билан ўтказилган учрашувда жамғарманинг шаҳар бўлими директори Раҳбар Раҳмонова сўзга чиқиб, жамғарманинг мақсад ва вазифалари хусусида гапирди. Бу борада айниқса маҳалла комитетлари кучига таяниб, иш кўриш лозимлигини алоҳида таъкидлади. Аммо мазкур ишларнинг барчаси маблағ талаб [illegible]ади, ҳомийларнинг ёрдами билан эса узоққа бориб бўлмайди. Шунга кўра жамғарма дастурида кичик корхоналар очиб, улардан тушган маблағ ёрдамида барча муаммоларни ҳал этиш режалаштирилган. Олдинги вазифалардан бири махсус дорихоналар очиш бўлиб, у кам таъминланган ва кўп болали оилаларга ҳозирда танқис бўлган дори-дармонлар етказиб беришга хизмат қилади. Шу билан бирга бугунги кунда тиббий матолар етишмаётганини ҳисобга олиб жамғарма ўз муассисларидан бири бўлган «Тошкент тўқимачилик комбинати» ишлаб чиқариш бирлашмасига ёрдам сўраб мурожаат қилди.

Бу қадар катта маблағнинг айнан 14-кўп тармоқли болалар касалхонасига тақдим этилгани бежиз эмас. Мазкур муассаса ўзида юқори малакали тиббиёт ходимларининг кўплиги билан бошқаларидан ажралиб туради. Айниқса касалхонанинг Тошкент педиатрия тиббиёт институти жарроҳлик кафедраси билан олиб бораётган ўзаро ҳамкорлиги болалар саломатлигини муҳофаза қилишда асосий омиллардан бўлмоқда. Эндиликда касалхонада жарроҳликда қўлланиладиган матолар, томдиргич, наркоз каби воситалар, глюкоза ва дармондориларнинг етишмаслиги барҳам топганига барча қувонмоқда.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.

● СУРАТЛАРДА: 14-кўп тармоқли болалар касалхонаси фаолиятидан лавҳалар.

Козим Улмасов олган суратлар.

Билиб қўйган яхши

● КУЗИНГИЗ тўсатдан яхши кўрмай қолса, бу жигарингизнинг; ҳид билиш сезгингиз бузилса, бу ўпкангизнинг; таомларни таъмини ажратолмай қолсангиз, бу буйрагингизнинг ишлаш қобилияти ёмонлашгани белгисидир. Лабларингизнинг сезувчанлиги ёмонлашса, ошқозонингизда; оғзингиз қуриб турса юрагингизда «касал бор» деб билинг.

● АНГЛИЯЛИК машҳур тиш шифокори олти ёшдан ўн беш ёшгача бўлган бир юз етмиш бир болани ўрганиб, уларнинг тўқсон нафарига ҳар куни бир дона олма едирган. Қолганларига бошқа мева-чевалардан берган. Олти ой мобайнида, ҳар куни олма еган болаларнинг оғиз бўшлиғида ҳеч қандай касал юз бермаганлигининг, олма емаган болаларнинг ярмидан кўпроғи тиш оғриғига учраганлиги аниқланган.

● ИНСОН танасидаги қон томирларнинг ҳаммаси юрак орқали туташганлиги сабабли организмдаги қон бармоқларгача айланиб туради. Қанчалик банд бўлсангиз ҳам вақт топиб, ҳар куни ярим соат боғда, йўлда, ҳовлида яланг оёқ юришни одат қилсангиз юрагингиз бақувват бўлади, шамоллашнинг олди олинади. Бундан ташқари, жигарнинг ишлаш фаолияти яхшиланади, иштаҳа очилади, қулоқ яхши эшитади, кўз равшанлашади, умрингиз узаяди.

Тўпловчи
Баҳриддин ТУРҒУНОВ.

Шифокор огоҳлантиради

ТАОМДАГИ КЎРИНМАС ЗАҲАР

ЁЗ фаслида саломатликни муҳофаза қилиш йўлларидан бири овқатдан заҳарланишнинг олдини олиш тадбирий чораларидир. Озиқ-овқат маҳсулотларига айрим заҳарли моддалар тушиши ёки касал қўзғатувчи микроорганизмлар билан заҳарланган маҳсулотни истеъмол қилиш натижасида заҳарланиш хасталиги келиб чиқади. Бундай ҳолда намоён бўлган хасталикни овқат токсикоинфекцияси деб аталади. Яъни бунда заҳарланишни овқат таркибидаги микробларнинг ўзи ёки улар ажратиб чиқарган заҳар (токсинлар) келтириб чиқаради.

Овқатдан заҳарланиш одатда тўсатдан пайдо бўлади, аммо касалдан соғ одамга юқмайди. Шуни унутмаслик керакки, микроблар ҳамда уларнинг токсинлари билан заҳарланган маҳсулотлар истеъмол қилувчида ўз сифати тўғрисида гумон туғдирмайди. Микроблар овқатдан заҳарланиш хасталигини намоён қилиш учун бир қанча шароитлар мавжуд бўлиши лозим: биринчидан, микроблар яхши кўпая оладиган озиқ-овқат маҳсулотларига тушиши керак. Пашшалар бунга ўч бўлади. Пашшалар ҳар хил ифлос нарсалардан микробларни илаштириб олиб озиқ-овқат маҳсулотларига юқтиради. Иккинчидан, озиқ-овқатдаги микроб тана ҳароратига яқин бўлган иссиқликда маълум вақт оралиғида сақланса у тезда кўпайиб, хасталик чақирувчи миқдордаги токсинни ажратиб улгуради. Ва ниҳоят учинчидан, ифлосланган овқат истеъмол қилинишидир. Юқорида келтирилган далиллардан шу нарса кўриниб турибдики, овқатдан заҳарланиш хасталиклари Ўзбекистон шароитида фақат ёз ҳамда куз фаслларида кўпроқ намоён бўлар экан.

Салмонелла гуруҳига тааллуқли микроблар овқатдан заҳарланиш хасталиги гўшт, балиқ ва улардан тайёрланган таомларга тушиши, иссиқ ҳароратда маълум вақт сақланиб туришидан келиб чиқади. Бундай озиқ-овқат маҳсулотлари истеъмол қилингандан кейин 6-12 соат ўтгач, беморнинг кўнгли айнайди, сўнг қуса бошлайди. Қорнида кучли оғриқ пайдо бўлади, одатда ич кетиш ҳоллари кузатилиб, баъзан у қон аралаш кетади. Тил қуруқшаб, караш бойлаб кетган бўлади. Айрим ҳолларда бемор титраб, ўзидан кетиб қолиши мумкин.

Юқорида кўрсатилган ҳоллар намоён бўлмаслиги учун лозим бўлган тадбирий чораларга риоя қилиш шарт. Хусусан, хонадонда сўйилган моллар ҳамда ветеринария-санитария назоратидан ўтказилмаган гўштларни харид қилиб олмаслик керак. Гўшт ёки балиқ иссиқ шароитда маълум вақт ичида сақланиб қолган бўлса, яхшиси уларни овқатга ишлатмаган маъқул.

Иссиқ кунларда крем, пирожний, сут, шунингдек сут ачитқи маҳсулотларидан фойдаланиш ҳам анча хавф туғдиради, чунки бу маҳсулотларда овқат билан заҳарланишни чақирувчи микроблар (стафилококклар) яхши сақланибгина қолмасдан, иссиқ шароитда яхши кўпаяди ҳам. Маҳсулотларга тасодифан тушиб қолган стафилококкларнинг кўпайишини олдини олиш ҳамда хасталик рўй бермаслиги учун сут ва сутдан тайёрланган маҳсулотларни иложи борича, жуда паст ҳароратда сақлаш керак. Сутни истеъмол қилишдан олдин албатта қайнатиш лозим. Сотилиши мумкин бўлган вақтдан ўтиб кетган, уйларда тайёрланган ва рухсатсиз кўчада сотилаётган сут, қаймоқ, пирожний ва тортларни харид қилмаслик лозим.

Овқатдан заҳарланмаслик учун юқорида айтиб ўтилганлардан ташқари уйда тартиб ва озодалик бўлишига эътибор бериш зарур. Киши заҳарланиб қолганда кўриладиган асосий чоралардан бири танадан заҳарли овқатни тезроқ чиқариб ташлашдан иборат. Бунинг учун касалга кўп миқдорда қайнатилган илиқ сув ичириш даркор. Бундай сув кўпроқ ва тезроқ қусишга, яъни ошқозондаги заҳарли моддаларни чиқариб ташлашга ёрдам беради. Ошқозондаги қисман қолган заҳарли моддаларни йўқотиш мақсадида фаолланган кўмирнинг (карболен) 10 таблеткаси ичирилади. Шундан кейин беморга сут, қатиқ ёхуд 2-3 та тухум оқини бир литр сувга аралаштириб ичирилади. Бу моддалар ошқозон ҳамда ичакларни заҳарнинг куйдирувчи кучидан ҳамда унинг қонга сўрилишидан сақлайди. Овқатдан заҳарланишнинг оғир ҳолларида бемор касалхоналарда даволанади. Бу касалликнинг олдини олиш ҳар бир кишининг ўзига, яъни унинг юқорида айтилган санитария-гигиена қоидаларини тўғри бажаришига боғлиқ.

Вахтиёр РАСУЛОВ,
тиббиёт фанлари номзоди, доцент.

Акс садо

«АНДОҚ БИР ШАҲАРКИ...»

ТОШКЕНТДА жамоатчилик асосида бир гуруҳ олимлар, турли мутахассислар ташаббуси билан Домла Солиҳбек Охунд додхоҳ номли кўргазма-музей ўз фаолиятини бошлади. «Тошкент оқшоми» газетасида (1994 йил 17 июнь) бу хушхабарни эшитиб севиндик. Унинг ташаббускори. Нуруллабоқ Абдуллабековга хайрли ишида муваффақиятлар тилаймиз.

Улкан дарё ҳам кичик жилғадан бошланади. Тошкент ҳимоясининг қаҳрамони — ҳамшаҳримиз Домла Солиҳбек тақдири билан боғлиқ маълумотларни қидириш билан бошланган ташаббус ҳозирнинг ўзидаёқ юзлаб тарихий муаммолар калитини топишга олиб келди.

«Тошкент» қомусини варақлаб кўрсангиз, ҳозирги улкан шаҳарнинг маҳобатидан ҳайратга келасиз.

Кўҳна Шош—Тошкентнинг таърифтавсифини айтган билан тугамайди. Зайниддин Восифий (XVI аср) Тошкентга бағишланган қасидасида уни «андоқ бир шаҳарки жаннат макондир» деб улуғлайди. Бизнинг давримизда Мақсуд Шайхзода «Тошкентнома» орқали шаҳримизга бўлган буюк ҳурматини эъзозлаб, бадиий сўзларда ифода этган.

Ҳар қандай шаҳри азимнинг маданиятини билмоқ учун унинг музейидан хабар олса етарли эмиш. Инқилобдан илгари шаҳримизда ягона Тошкент музейи бўлган экан. Ҳозир эса шаҳарда катта-кичик музейлар кўп, лекин Тошкент музейи ҳалигача йўқ. Тошкентнинг 2000 йиллик юбилейи арафасида ана шундай йирик музей жадаллик билан қурила бошланган эди. Афсуски, шундай жуда зарур иш, айниқса шаҳар истиқболи учун нафис бўлган тарих хазинаси жамланмай, амалга ошмай қолиб кетди.

Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаб айтганларидек «...Тошкентнинг ҳақиқатан ажойиб тарихи бор. У —Ер юзидаги энг қадимий шаҳарлардан бири. Унинг тарихи — жаҳон тарихининг бир қисми. Бу тарих фақат ўзбек халқининггина эмас, балки Ўрта Осиёдаги бошқа халқларнинг ҳам кўп асрлик моддий ва маънавий маданияти бор бисотини ўзига сингдириб олган». Ана шундай жаҳон таниган кўҳна шаҳар тарихига бағишланган музейни пойтахтда йўқлиги кейинги пайтларда анчагина сезилиб қолди. Бу шунчаки галдаги сиёсат эмас, балки катта шаҳарнинг ҳаёт тақозоси.

Узоқ Япониянинг Осиё халқлари этнографиясига бағишланган музейида Тошкент ҳовлисининг ажойиб макети бор. Унда ўзбек хонадонига хос барча маъмурий хусусиятлар кўрсатилган. Ўймакор эшик, арава, бешик каби ўнлаб асбоб-ускуналар, уй-жой жиҳозлари, безакларидан намуналар асл нусхасида қўйилган.

Тошкент атрофида бир неча Чақар—тошқўрғонлар бўлган. Ҳозир фақатгина топонимик Чақар номи сақланган. Балки шаҳарнинг Тошкент деб аталиши ана шу тошдан ясалган форпостларга боғлиқдир. Хадра номи нимадан ёдгорлик? Олимлар «ҳадди роҳ», яъни йўлнинг охири деб талқин этишади. Ахир шаҳарнинг марказидаги шоҳроҳ даражасидаги кўчани йўлнинг охири деб аталадими? Балки Хадра — қадимги араб ҳокимининг саройига ишора бўлса-чи? «Шоҳнома»даги баъзи номлар шаҳар топонимикасида сақланиб қолган. Бу ҳам бежиз эмас.

Ҳиндистонлик меҳмон шаҳримиздаги оташгоҳни — оташпарастлар ибодатхонаси қолдиқларини кўрсатгин, деб илтимос қилиб қолди. Археологик қазилмалар натижасида йиғилган тарихий маълумотларни эса асосан музейда жамлаб кўрсатиш имконияти бўлиши мумкин, холос.

Кўҳна Тошкент, айниқса, кейинги ярим аср давомида жуда тез ўсиб, кенгайиб кетди. Шу табиий ўзгариш давомида шаҳар ўзининг асрлар давомида жамланган ягона тарихига тегишли кўп маълумотларни, моддий, маданият, санъат намуналарини йўқотгани сир эмас. Баъзи мисолларни эслаб ўтайлик. Шаҳар атрофидаги Оқтепа номи билан маълум тепаларнинг қайси бири аниқ ўрганилди? Қанчаси бузилиб кетди. «Бинкент» — Шаҳристон деган археологик ёдгорликдан нима сақланиб қолди? Шу манзилда меъморий-этнографик музей-қўриқхона ташкил этиш таклифи ҳам амалга ошмади.

Тошкентнинг Шайхонтоҳур мавзеи узоқ тарихга эга. 20 дан ортиқ меъморий ёдгорлик бўлган. Ҳозир эса шу ёдгорликлардан атиги учтаси сақланиб қолган. Дарвозахонадан тортиб бирибиридан маҳобатли масжид, мадраса, миноралар таъмирлаш баҳонаси билан атайин бузиб ташланган. Шаҳарнинг энг катта ҳовузи тагида чашма суви уриб турадиган сарҳовуз ҳам янги қурилиш тагида қолиб кетган.

Ўтган асрдан қолган мовий гумбази бўлган улкан бино Юнусхон номи билан машҳур. Бу мақбарага дафн этилган шахс буюк шоир ва олим, давлатпаноҳ Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг она томонидан бобоси бўлади. Бу муқаддас даргоҳда Бобур қадамининг излари бор. Бобур ҳурмат билан эслаган «хондада»синг қабри қани? Энди ўтмиш хатоларини қисман бўлса-да йўқотишимиз керак. Билишимча ҳозирги мавжуд шароитни эътиборга олиб, ўша мақбара ичида Заҳириддин Муҳаммад Бобур замони ва ижоди ҳақида экспозиция очилиб давр ҳужжатлари намойиш этилса ёдгорлик ҳурматини ўрнига қўйган бўлар эдик.

Шайх Ҳованд Тоҳур ва Қалдирғочбий— Мир Башир мақбаралари ҳам шундай муаммоларга тўла. Уларни илмий жиҳатдан аниқлаб берадиган замон келди.

Биз Тошкент тарихига оид, хусусан ўша тарихнинг моддий ўзаги бўлган меъморий ёдгорликлар ҳақида баъзи муаммоларни эслаб ўтдик. Шу каби муаммоларни фақатгина кўпчиликнинг саъй-ҳаракати билан, жамоатчиликнинг кенг ёрдами билан ҳал этиш мумкин. Бўлажак Тошкент музейи ҳам кўпчиликнинг ёрдами билан таркиб топади, ташкил бўлади, ўсиб-улғаяди. Бу масъулиятли жабҳадаги ташкилий ишларни бошлаб юборган, жамоатчилик асосида самарали меҳнат қилаётган ҳамшаҳарларимиз ишларига ривож, Тошкент шаҳри музейини ташкил этиш йўлидаги дастлабки қадамларга омад, барака ва оқ йўл тилаб, ҳозирги имконият ва шароитларни эътиборга олиб дастлабки ташкилий таклифларни айтиб ўтмоқчимиз.

— Домла Солиҳбек Охунд додхоҳ номли жамоа ташкилоти ташаббусини қўллаб, унинг тарихга оид материалларни йиғишига ҳар томонлама ёрдам бериш мақсадга мувофиқдир.

— Тошкент шаҳрининг кейинги чорак аср давомида мислсиз меъморий ўзгаришига боғлиқ лойиҳалар, макетлар, илмий материаллар, давр ўтиши билан йўқолиб кетмоқда. Шаҳар бош архитектураси ихтиёридаги шу материалларнинг бир қисмини экспозиция учун кўргазма-музей ихтиёрига берилса, ўша материаллар яна халқ хизматига қайтган бўларди.

Тошкентдаги барча меъморий ёдгорликларни сақлаш, ўрганиш, таъмир этишга мутасадди ташкилотлар имкониятларидан фойдаланиб, шаҳарнинг бўлажак музейининг жойлардаги табиий меъморий экспозицияларидан фаол, самарали фойдаланишни йўлга қўйиш керак!

Пўлат ЗОҲИДОВ,
санъатшунослик доктори.

Шахсий фикр

ХОРАЗМИЙНИ ТУШУНИШ ҚИЙИНМИ?

ҲОЗИРГИ кунда нима учун ўрта мактабларда болаларнинг билимга бўлган қизиқишлари, интилишлари сусайиб кетган? Давр тақозоси билан мураккаб иқтисодий жараёнимиз таъсириданми ёки мактаб ўқув дастуридаги дарсларнинг қийинлиги, унда қизиқарли маълумотларнинг йўқлигиданмикан бу ҳолат? Математика тарихи жуда қадимий эканлиги, Ватанимизда фан ва маданият тараққиётига эга бўлганлиги, айниқса, Ўрта асрларда ҳозирги Марказий Осиё давлатларида фаннинг барча соҳаларида катта ютуқлар қўлга киритилганлиги кўпчиликка маълум. Шу жиҳатдан Шарқда Муҳаммад

Хоразмий (783-850), Абу Наср Форобий (873-950), Абу Райҳон Беруний (973-1048), Абу Али ибн Сино (980-1037), Умар Ҳайём (1048-1131), Насриддин Тусий (1201-1274), Улуғбек, Қозизода Румий, (1360-1437), Ғиёсиддин Жамшид Коший (1385 йилда туғилган), Али Қушчи (1402-1474) ва бошқа бир қанча олимларимиз математика ва астрономия соҳасида шундай кашфиётлар қилганликлари, бу кашфиётлар фақат Ватанимиз фанининг эмас, балки дунё фанининг тараққиётига катта таъсир этганлигини ўқувчиларга тушунтириш керак.

Бу олимлар жуда қийин шароитларда, феодал зиддиятларга тўла адолатсизлик ҳукм сурган замонда яшаганликларига қарамасдан, фан соҳасида оламшумул аҳамиятга эга бўлган кашфиётлар ва ихтиролар қилдилар. Айниқса, ота-боболаримиз мероси бўлмиш қўлёзмалар асосида Марказий Осиё математика тарихи соҳасида олимларимиздан А. Юшкевич, Б. Розенфельд, С. Сирожиддинов, Г. Матвиенская, А. Аҳмедов, П. Булгаков, Р. Жалолов ва бошқалар кенг миқёсда илмий ишлар олиб бордилар.

Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг «Шарқ халқлари фани ва маданияти тарихига оид ёзма ёдгорликларни тадқиқ этиш ва нашрга тайёрлаш» бўлимининг мудири, тарих фанлари доктори Ашраф Аҳмедов томонидан буюк аллома Муҳаммад ал-Хоразмийнинг фан тарихида юксак аҳамиятга эга бўлган «Математик рисолалари», «Васиятлар китоби», «Алгоризми ҳинд ҳисоби ҳақида» (Арифметика), шунингдек Берунийнинг «Қонуни Маъсудий» ва «Тафҳим» асарлари чуқур илмий изоҳлар билан русча ва ўзбекча таржималарини нашр этган. Муҳаммад ал-Хоразмийнинг «Алгоризми ҳинд ҳисоби ҳақида» асарида жуда қизиқарли, мактаб ўқувчилари учун зарур маълумотлар келтирилган, Масалан, Алгоризми деди: «Мен ҳиндлар 9 та ҳарфдан, уларнинг ўзлари хоҳлаганларича жойлаштиришларига кўра, истаган сонларини тузатишларини кўрганимдан кейин, агар худо хоҳласа, ўрганаётганларга осонлик учун бу ҳарфлардан нима ҳосил бўлишини кўрсатишни азм қилдим. Агар ҳиндлар худди мана шуни хоҳлаган бўлса ва бу 9 та ҳарфнинг улардаги маъноси менга очилган маънонинг ўзгинаси бўлса, тангри мени шунга қарата йўллаган. Еинки улар бу ишни мен айтгандан бошқа сабабга кўра бажарган бўлсалар, у ҳолда менинг баёнимдан бу сабабни ҳам аниқ ва ҳеч қандай шак-шубҳасиз топиш мумкин бўлади ва ҳам кузатувчи, ҳам ўрганувчи учун у осонроқ намоён бўлади».

Абу Али ибн Синонинг «Геометрия негизлари» («Усул илм ал-ҳандаса») асарида ҳам бир қанча геометрик муаммоларни, масалан, таърифлар, тўғри чизиқлар уларнинг жойлашишлари, учбурчак ва тўртубурчак, кўпбурчаклар, шунингдек фазо геометрияси, ички чизилган шакллар, тўғри шакллар ва ҳоказолардан кўпгина жумлаларни мактаб геометрия дарсликларига илмий изоҳлар билан киритса бўлади. Ибн Синонинг геометрия дарслигида содда тушунтиришларни келтирган.

Математика фанида кўпроқ мавҳум нарсаларга эътибор берилган. Бу фанни кўпроқ амалиётда қўлласак, унга бўлган ўқувчиларнинг қизиқишлари ортарди. Баъзида шундай бўладики, биз бу фанни нима учун ўқиётганимиз қизиқтиради. Геометрия фани ҳам кишилик жамиятимизнинг эҳтиёжларидан келиб чиққанлигини унутмаслигимиз керак.

Ҳозирги кундаги геометрия дарслигида бир қанча масалалар ўқитувчилар ва ўқувчилар учун мураккабдир. Шунинг учун оз бўлса-да, енгилроқ қилиб, ўтмиш меросимиздан ал-Хоразмий, ал-Беруний, Ибн Сино, Насриддин Тусий, Улуғбек ва бир қанча олимларимиз асарларидан мактабдаги математика ва геометрия дарсликларига киритса бўлади. Бу ҳар томонлама ўқувчилар учун ҳам фойдадан ҳоли бўлмаса керак.

Гулором МАШАРИПОВА,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, Абу Райҳон Беруний номли Шарқшунослик институтининг илмий ходими.

Иш кўзини билганлар

РЎЗҒОРГА МАДАД

ҲОЗИРГИ пайтда ишнинг кўзини билган ютади. Айниқса, томорқаси борларнинг имконияти катта. Бир парчагина бўлса ҳам ердан унумли фойдаланиш мумкин. Бунга хоҳиш-истагу озгина уқув бўлса кифоя.

Маълумки, шаҳар шароитида аксарият хонадонларнинг томорқаси кичкина бўлади. Аммо кўпчилик ундан катта фойда олади. Бунинг учун ер билан ишлашни билиш керак. Аҳмад ака Ҳақбердиев ҳам ана шундай тупроқнинг тилини тушунадиган тадбиркорлардан.

Ҳамза тумани, Янгиобод даҳасида истиқомат қилувчи Аҳмад аканинг касби ҳайдовчилик бўлиб, қўли бўшади дегунча ҳовлисидаги унча катта бўлмаган томорқаси билан шуғулланади. Унинг хонадонига кирган киши бу ердаги саришталик, батартибликдан кўзи қувнайди. Икки қатор қилиб олинган жўякларда ош кўкатларидан тортиб, картошка, помидорлар экилган. Улар шиғил ҳосилга кириб, кўрган кишига сунъийдай бўлиб туюлади. Чунки ўсимликни бундай бир текисда ўстириб олишнинг ўзи бўлмайди. Биз Аҳмад аканинг хонадонига кириб борганимизда у киши гуллаган ошкўкларни пичоқ билан ўраётган экан.

— Эрта баҳорда эккандим буни, энди қариб қолди. Гулларини қирқиб олиб, уруғликка ишлатаман. Барглари эса қуритилиб, тузламаларда фойдаланилади.

— Бунинг ўрнига нима экасиз, — сўрадик ундан.

— Эътибор беринг-а, мен уни пичоқ билан секин, текис ўрдим. Тагидан яна ошкўкатлари — укроп, кашничлар униб чиқади, — деди у.

— Помидорлар ҳосилга кирибди. Меваси ҳам жуда кўп экан. Шамол бўлса, улар ерга эгилиб қолмайдими, ҳар ҳолда мевасини кўтариши қийинда, — яна саволга тутдик Аҳмад акани.

— Тўғри, айтдингиз. Помидорларга тезроқ тиргак қўйиш керак, йўқса туккан ҳомаклари нобуд бўлади. Мана, суяшга боғлайдиган калтакчаларни тайёрлаб қўйдим. Буни боғлаб чиқаман.

— Томорқа ҳеч сизга ортиқчалик қилганми? Рўзғор тебратишда келадиган даромаддан кўра, бу ердан оладиган фойда кўпроқдир?

— Йўқ, томорқада ишлашни яхши кўраман. Руҳан дам оламан, чарчоқларим ёзилади. Кейин ўсимлик экандан кейин ўзингиз ҳам унинг ўсиши, парвариши билан қизиқасиз. Айниқса, улар барқ уриб турса. Мен ҳайрон қоламан. Баъзиларнинг бир парчагина ери бўлади-ю, қаровсиз ҳолда ташлаб қўйилади. Кимга керак бўлса олаверсин, дейишлари эса ортиқча. Ерга чўп тиқса кўкаради, деган гап бор. Агар унга алоҳида парвариш билан қаралса, у ҳам ўз марҳаматини инсондан аямайди. Бизнинг томорқа рўзғор харажатининг ярмини кўтаради (айниқса ёзда). Ёзда биз деярли ҳеч нарсани бозордан сотиб олмаймиз. Ҳаммасини ўз томорқамизда етиштирамиз. Қиш учун ҳам ғамлаймиз. Ана шу томорқадан йилига икки марта ҳосил оламиз. Эрта баҳорда экилган помидор, бодринг, картошка, пиёз, сабзилардан фақат помидорни ҳали термадик. Қолганлари ўрнига яна шундай сабзавотларни экдик.

Аҳмад аканинг томорқасида экилган мева ва сабзавотларнинг тартибини кўриб, унинг гапларига ишондик. Томорқа четига экилган гилос, олхўри, шафтоли, олма каби дарахтлар унча катта бўлмасада, шиғил мева қилган. Икки-уч метрча жойда малина ўстирган. Ҳовли четида райҳон, турли хил анвойи гуллар барқ уриб очилган. Ўртадаги очиқ майдончага эса помидор, қовоқ, қалампир каби қуёшсевар ўсимликлар экилган.

— Сиз томорқани ичимлик суви билан суғорасизми, ёки ариқданми? — сўрадик Аҳмад акадан.

— Кираверишда эътибор берган бўлсангиз, дарвоза олдидан кичкина ариқча ўтган, ўшанга қувур ётқизилган. Суғориш пайтида уни очиб, экинларни суғораман. Ичимлик сувидан кўра ариқ сувининг фойдаси катта, албатта. Кейин суғоришни ҳам билиш керак. Умуман олганда ҳар бир киши деҳқончиликдан оз бўлсада хабардор бўлса, ёмон бўлмайди.

Назира СОДИҚОВА.

Сўраган эдингиз...

УЙ ШАРОИТИДА ЛИМОН

Уй шароитида лимон етиштирмоқчи эдик. Уни экиш ва парвариш қилиш ҳақида маслаҳатлар берсангиз.
Зулфия Омонуллаева, уй бекаси.

УЙ лимони доим яшил бўлган рутагуллилар оиласига мансуб субтропик ўсимликдир. У асосан Хитой, Шарқий Ҳиндистон ва Японияда ўсувчи, этдор баргидан хушбўй ҳид келиб турадиган дарахтча. Лимон уй шароитида яхши ўсади, бироқ қишда хонадаги юқори ҳарорат ва қуруқ ҳаво унинг ўсишига қийинчилик туғдиради.

Мева олиш учун пайвандланган ўсимлиги экилади ва у учинчи йили ҳосил беради. Ўсимликнинг яхши ҳосил бериши, кўнгилдагидек ўсиши уни қандай парвариш қилишга боғлиқ. Шундай суғориш керакки, тувак ёки бошқа идишдаги тупроқ намнинг кўплигидан ачимасин, қуриб ҳам қолмасин. Бунинг учун ёзда ҳафтасига 2—5 марта, қишда 2—3 марта сув қуйилади. Ойда 2—3 маротаба таги юмшатиб турилади. Ҳафтада бир марта (баҳордан кузгача) лимонни минерал ўғитлар эритмаси билан суғориш мумкин.

ЎСИМЛИКНИНГ ЮҚУМЛИ КАСАЛЛИГИ

Томорқамизга ҳар йили турли кўчатлар экамиз. Бироқ ёз ойларининг бошлариданоқ дарахт ва экинларимиз касалликка чалиниб, қурий бошлайди. Бунинг сабаблари ва олдини олиш чоралари ҳақида маслаҳат берилса.
Одилжон Иноятов, пенсионер.

ЯНГИ экилган сабзавот ёки ўтқазилган кўчатларга ҳам бошқалари томонидан инфекция юқиши мумкин. Бундай ҳолларда касалланган ўсимликка ишлов берилиб, дори сифатида кимёвий воситалар сепилади ва олтингугурт кукуни билан чанглатилади. Карам, шолғом, турп ва редискаларнинг энг ҳавфли касаллиги кила ҳисобланади. Бу касаллик бир турдаги экинни бир неча йил кетма-кет бир жойнинг ўзига экилишидан ҳосил бўлади. Касалликка қарши тупроққа озгина маълум миқдорда оҳак ёки ўтин кули ишлатиш яхши фойда беради.

Мутахассис маслаҳатлари асосида Дилдора ОРИПОВА тайёрлади.

Боғбон тажрибаси

БЕШ ҚАВАТЛИ БОДРИНГЗОР

МАЪЛУМКИ шаҳар шароитида экин майдони кичик бўлгани туфайли асосан булғор қалампири, бақлажон, укроп, кашнич ёки оддий қалампир кабилар етиштирилади. Фақат айрим ҳоллардагина, масалан, шаҳар четида жойлашган ҳовлиларда экин майдони каттароқ бўлса бодринг ҳам етиштириш мумкин. Шундай бўлса-да бодринг етиштиришдаги ўз тажрибамни бошқалар билан ўртоқлашмоқчиман. Зеро, тажрибали бир боғбон дўстим маслаҳатига кўра иш тутганим ўз мевасини берди.

Ўсимлик экинзорда илдиз отиб юз кўрсатиши билан жўякларнинг икки томони бўйлаб одам бўйи билан тенг келадиган тирговучлар ўрнатилади. Сўнгра экинзорга 5 та тўр устма-уст тарзда тортилади. Тирговучларга боғланган тўрлар орасидаги масофа 25 сантиметр, тўр катакларини ҳажми эса 17x17 сантиметр бўлиши керак.

Бодринг ўсимлиги аста-секин кўкка бўй чўзар экан, тўр катаклари орасидан ўтиб боради ва ҳар бир қаватда ўзининг нозик новдаларини қолдириб кетади. Вақти етиб ҳар бир қаватдаги новдада бодринглар етилади. Ушбу мослама бир мавсумда ҳосилдорликнинг тўрт баробар оширишга имконини беради.

Рихси НЕЪМАТОВ, ҳаваскор боғбон.

СТАТИСТИК маълумотларга кўра ҳашаротлар ер юзида бошқа жониворларга нисбатан энг катта тўдани ташкил этар экан. Унда ҳашаротлар оламининг 1 миллиондан ортиқ тури аниқланган. Уларнинг ярми асалари, чанглатувчилар, хонқизи каби фойдалилар туркуми ҳисобланса, кўпчилиги қишлоқ хўжалиги экинларига зарар етказувчи ўсимлик битлари (ширалар), шиллиқ қурт, турли капалак ва уларнинг қуртлари сарасига киради.

Ҳашаротлар оламида

ХОНҚИЗ КУШАНДАМИ?

—Умуртқасизлар туркумининг зараркунанда ҳашаротлари орасида ўсимлик битлари кенг тарқалган, — дейди Тошкент Давлат университетининг биология факультети ўқитувчиси, биология фанлари номзоди Азиз Беккузин. — Улар ўсимлик танаси ва баргларининг орқа томонларига ўрнашиб олиб, дарахтлар ва полиз экинларининг шираси билан озиқланадилар. Биологик кузатишлар натижасида ширaларнинг бир қанча турлари аниқланган ва уларнинг барчачи ўсимликлар ширасини сўриб озиқланиши маълум бўлган.

Хўш, ўсимлик битлари қандай кўпаяди? Биринчидан қишнинг совуқ ҳароратида ҳам нобуд бўлмаган айрим уйқудаги ширалар, қолаверса, дарахт пўстлоғларида қолиб кетган уларнинг тухумлари баҳорнинг илиқ кунларида жонланадилар. Натижада улар жуда тез кўпаяди.

Иккинчидан шира битлари намчиликни ёқтиради. Дала ва полиз экинларида ёз кунлари ёққан ёмғир уларнинг кўпайишини тезлаштиради. Қолаверса чумолиларнинг бевосита ёрдамида, уларнинг баданларига, оёқларига ёпишиб олган ҳолда бир ўсимликдан иккинчи ўсимликка кўчади.

Табиий шароитда бундай ўсимлик битларининг кушандалари ҳашаротлар оламида хонқизлар ҳисобланади. Хонқизлар оиласи ўсимлик битлари билан озиқланади. Шу ўринда яна бир усул бу ўсимликларни, айниқса, полиз экинларини зич экмаслик лозим. Қуёш нури кўп тушадиган ва шабада кўп эсадиган экинлар орасида шира умуман учрамайди. Ўсимлик битларига қарши кўпгина кимёвий чоралар мавжуд. Табиий шароитда совун ёки тамаки эритмаларини пуркаш ҳам яхши фойда беради.

Шафтоли ва олма каби дарахтларнинг шира таъсирида бужмайган баргларини олиб ташлаш ва умуман йўқ қилиб юбориш лозим. Сабаби ташланган баргдаги шираларнинг қанотлилари учиб, қолганлари чумолилар ёрдамида бошқа ўсимликларга тез тарқайди.

Дилдора ҲАКИМОВА.

ЙИЛЛАР... Худди шамолга ўхшайсиз-а! Бунчалар ҳам тез ўтмасангиз... Қаерга шошасиз?! Кичкина гўдак эдим. Ёмонлик ва яхшилик, самимийлик ва ҳасад, оқиллик ва жоҳиллик ўртасидаги фарқни англамасдим. Холбиби момо мени бағрига босиб шеър айттиргани, юзларимдан ўпиб қўйгани учун яхши эди-ю, Ёқут момо дастурхонга юпқа тортаётиб, «сени онанг чақираяпти», (ваҳоланки, ўшанда мени онам чақирмаган бўларди) деб, невараларидан ажратиб ҳовлисидан чиқариб юборгани учун ёмон эди...

...Онамнинг ҳивчин билан савалаганларини эсласам, этларим жунжикиб кетади. Биринчи ва охирги савалашлари шу бўлса керак. Онам ўзи бола урадиган аёл эмасдилар. Беш-олти ёшларда эдим. Қўшнимизнинг қизчаси ўртоғим Ҳалима билан «қўғирчоқ-қўчирчоқ» ўйнардик. Биз қўғирчоқни оддий чўплардан ясардикда, унга турли мато бўлакларидан кўйлак тайёрлар эдик. Лойдан қўғирчоқнинг болачалари учун беланчагу бешиклар, тандир, ўчоқ, нон, коса-товоқ, чўмич, хуллас, уй-рўзғор буюмлари— капкирдан тортиб қозонгача ясардик. Энди навбат меҳмон кутишга келарди.

Бир куни нима бўлди-ю, меҳмонга бораётганимда ўртоғимнинг совғаларидан ўтказиб совға тайёрламоқчи бўлдим. Бу қайсар туйғу юрагимга қандай кириб қолди, билмайман.

Лирик лавҳа

РЎМОЛ

Ҳалима ўртоғимникига меҳмонга бора туриб, онамнинг яп-янги попукли рўмолларига қайчи солдим. Бу билан ҳаттоки, гуноҳ қилаётганимни, онамнинг бирдан-бир байрамлиги, тўйҳашамга ўрайдиган ягона рўмолидан маҳрум этаётганимни билмасдим. Мен-ку, ўзимга ёққан совғани тайёрлаб, ўртоғимни ҳам хурсанд қилиб қайтдим. Ҳамма нарса икки-уч кундан кейин бошланди. Онам холамникига бораётиб ўша рўмолларини ўрамоқчи бўлдилар. Рўмолларини қўлга олишлари билан даҳшатдан ўтириб қолдилар.

— Ким, ким бундай қилди? — дедилар ҳар-ҳар еридан тўртбурчак-тўртбурчак қилиб кесиб олинган рўмолга беҳол қараб...

— Мен, — дедим, онамнинг аҳволидан ажабланиб, — Ҳалиманинг қўғирчоғига олиб боргандим.

— Дугонангни қўғирчоғини ўйлабсану, онангни ўйламабсанда, яшшамагур! Ҳозир сен зараркунанданинг рўмолни қирққан қўлларингни чопиб ташлайман.

Мен уйдан қочиб ҳовлига чиқдим. Онам бўрондек изимдан эргашдилар. Охири, қўшниникидан бориб мени тутиб келдилар. Толнинг хивчини билан саваладилар-эй, саваладилар... Ҳиқиллайвериб, овозим ҳам чиқмай қолди. Қора терга ботган онамнинг ўзлари ҳам чарчаб бошимда ўтириб қолдилар.

Бир пастдан кейин, мени ердан кўтариб олиб, бағриларига босдилар. Йиғидан қизариб кетган кулча юзларимга энди онамнинг қайноқ кўз ёшлари оқарди.

— Болажоним! Сени ургунча қўлларим синса бўлмасмиди? У рўмол душман кўзи эди-да. Майли, одамлар асл кийими, рўмоли йўқ деяқолишсин. Бахтимга сизлар омон бўлингизлар.

Менинг худди-ки энди ақлим киргандек, қилган ишимнинг бутун даҳшатини англаб етгандек эдим. Онам мени анча вақт қучоқлаганча кўз ёш тўкди. Онам шўрлик қўллари калталигидан, бу яқин орада рўмол сотиб ололмасликларидан азият чекардилар. Кейинроқ билсам, онам янги келинликларида, отам уйларидаги бор-йўғи битта қўйни сотиб, унинг пулига ана шу рўмолни олиб берган эканлар...

Йиллар ўтди. Болалик кунларимдан ўчмас хотира бўлиб қолди, ўша кун. Кимларгадир тақлид қилиб, янги буюм сотиб олишга (гарчи имконим бўлмаса-да) ҳаракат қилсам, ўртоқларимдан ошириб совға тайёрламоқчи бўлсам, онамнинг хивчинлари келиб теккандек, сесканиб кетаман-да, жимгина кўрпамга қараб оёқ узатаман...

Ўтган йиллар давомида онамга кўйлак ҳам, рўмол ҳам совға қилдим... Лекин ўша... қип-қизил попукли, гуллари ранг-баранг, каттакон рўмол мен учун бир умрлик армон бўлиб қолди...

Малика ХИДИРОВА.

Томорқа хўжаликларида турли хил мевали дарахтларни парваришлаётган ҳамшаҳарларимиз бир нарсани яхши билишади. Ҳар бир ниҳолнинг остига минерал ва маҳаллий ўғитлар солиниб, ўз вақтида суғорилиб, етарли миқдорда ишлов берилса, олинадиган ҳосил ҳам бўлиқ бўлади. Аксарият хонадон эгалари тадбиркорларнинг маслаҳатларига амал қилиб, бу борада яхши натижаларни қўлга киритмоқдалар. Шу кунларда айниқса шаҳримиздаги боғ томорқасига эга бўлган оилалар олма дарахтидан кўзлангандан юқори ҳосил олишни мўлжаллаб туришибди.

СУРАТДА: эртаки навли олма дарахтида пишиб етилган ҳосил терилаётган пайт акс эттирилган.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМИ МАҲКАМАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ БОШҚАРМАСИ

ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

1994—1995 ЎҚУВ ЙИЛИГА ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР

БЎЙИЧА ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

— радиотелевизор аппаратураларини таъмирловчи механик,
— бюджет ва саноат ҳисоб-китоби бўйича бухгалтер,
— енгил кўйлаклар ва шим тикувчи,
— якка буюртмалар бўйича пойабзал тикувчи пойабзалчи,
— тўқувчи,
— котиба-машинистка.

Ўқиш муддати — 10 ой.

16 ёшдан 45 ёшгача бўлган ногиронлар, 16 ёшдан 20 ёшгача бўлган ногиронларнинг болалари ва боқувчисини йўқотган оилаларнинг аъзолари қабул қилинадилар.

Қабул тўғрисидаги аризага қуйидаги ҳужжатлар илова қилинади: маълумоти тўғрисида ҳужжат, туғилганлиги тўғрисида гувоҳнома, турар жойидан маълумотнома, 3х4 см, ўлчамли фотосурат, туман ижтимоий таъминот бўлимининг йўлланмаси, соғлиғи тўғрисида 086/У, намунадаги маълумотнома, ногиронлар учун ВТЭК маълумотномаси (меҳнат тавсияси билан).

Ҳужжатлар 30 августгача қабул қилинади.

Машғулотлар 1 сентябрдан бошланади.

Ўзлаштирувчи ўқувчиларга стипендия тўланади.

Ўқиш муддати меҳнат фаолиятига қўшиб ҳисобланади.

Ётоқхона берилмайди.

Қуйидаги манзилга мурожаат этилсин: Тошкент шаҳри, Ўқчи кўчаси, 107 «А»-уй, Пеньков боши берк кўчаси («Ўзбекистон» ёки «Халқлар дўстлиги» метро бекатлари; 6, 7, 12, 14-троллейбуслар, 13, 51-автобуслар қатнайди. «Кино уйи» ёнида).

Америка тамакисининг энг яхши навларидан
АЪЛО СИФАТЛИ ЯПОНИЯ СИГАРЕТЛАРИ А КЛАССИ
(Marlboro)

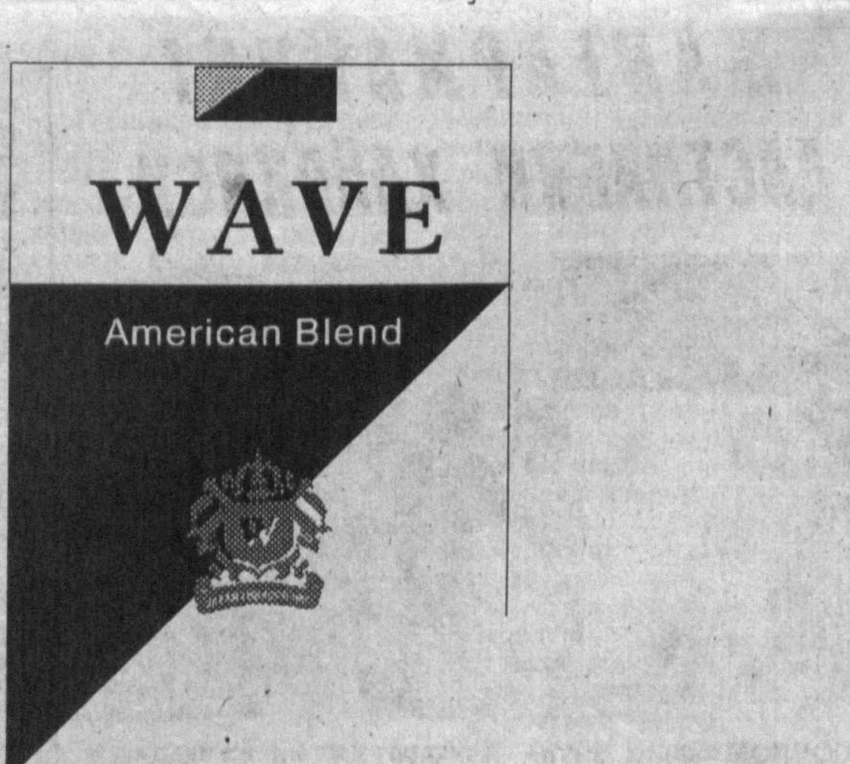

Япония Соғлиқни сақлаш вазирлиги никотин ва смола моддалари миқдорига қатъий талаблар қўяди.

«НАВРЎЗ» савдо-ишлаб чиқариш мажмуи»
МАХСУС ГУРУҲЛАРГА ОФИЦИАНТЛАР ШОГИРДЛАРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛАДИ.

16 ёшдан 30 ёшгача бўлган ўрта маълумотли йигитлар, шунингдек 16 ёшдан 25 ёшгача бўлган қизлар қабул қилинади.

Стипендия тўланади.

Ўқитиш муддати - 3 ой.

Энг кам иш ҳақи -
300.000 сўм-купон.

Телефонлар: 45-39-41, 45-42-33

Манзилгоҳимиз: Фурқат кўчаси, 5. Метронинг «Халқлар Дўстлиги» бекати, 6, 7, 12, 14, - троллейбуслар, 51, 151, 13, 153 - автобусларнинг «Беш-Ёғоч» бекати.

«БОДОМЗОР» АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ

— тўлқинсимон шифер;
— томат паста;
— шакар;
— люминисцент лампалар;
— қизувчи лампаларни

ОМБОРЛАРДАН СОТАДИ

Нақд пул ва пул ўтказиш йўли билан ҳақ тўланади.

Мулоқот учун телефон: 34-20-81.

Тошкент шаҳар кўзи ожиз болалар мактаб-интернати жамоаси мактаб-интернат ўқитувчилари М. Алимова ва М. Саидоваларга оталари

Хўжа Олим Қори ака ҲАКИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги
Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.
Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича~ 56-54-68, 32-56-66.
Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.
Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.
Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Нашр кўрсаткичи - 64690.
"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма Г—1041. • Босмага бериш вақти 11.30. • Босмага берилди 11.30. 1 2 3 4 5 6.